

## Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

### ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksia ja -avustuksia koskevat perusteet ehdotetaan yhtenäistettäväksi. Ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten perustamis- ja käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset ehdotetaan porrastettaviksi kaikkien oppilaitosmuotojen osalta kuntien koulukykyluokituksen mukaan. Valtionosuuksien ja -avustusten määräytymisessä noudatetaan ehdotuksen mukaan pääosin laskennallisia perusteita. Tässä yhteydessä ehdotetaan myös kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston käyttökustannuksiin myönnettäviä valtionosuuksia korotettaviksi. Esityksen mukaan ne olisivat samat kuin ammatillisten oppilaitosten.

Ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta kunnille aiheutuvaa rasitusta ehdotetaan tasoitettavaksi asettamalla oppilaiden kotikunnille lakisääteinen velvollisuus osallistua ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten kustannuksiin. Maksuosuus kunnalliselle oppilaitokselle sekä korvaus yksityiselle oppilaitokselle ja valtiolle määräytyisivät laskennallisin perustein.

Ammatillisten oppilaitosten ja lukion oppilaiden opintososiaalisia etuja ehdotetaan lisättä-

viksi ja yhtenäistettäväksi. Ehdotuksen mukaan opetus oppilaitoksessa on sen oppilaalle pääsääntöisesti maksuton. Niin ikään oppilaitoksen tulee järjestää oppilaalle yksi maksuton kouluateria. Lisäksi oppilaitos voi valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti järjestää oppilaille maksuttoman koulukuljetuksen tai suorittaa koulumatkasta aiheutuvat kustannukset. Valtio osallistuisi kunnallisille ja yksityisille oppilaitoksille mainituista opintososiaalisista eduista aiheutuviin kustannuksiin myöntämällä niihin valtionosuutta tai -avustusta.

Uudistuksen toteuttamiseksi ehdotetaan säädettäväksi laki ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta sekä lait ammatillisten oppilaitosten ja lukion oppilaiden opintososiaalisista eduista. Samalla ehdotetaan säädettäväksi laki perus- ja keskiasteen koulutusta varten kunnille myönnettävistä lisäavustuksista sekä tehtäväksi muutokset viiteen voimassa olevaan lakiin.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1985 alusta. Opetuksen ja koulurukailun maksuttomuus ehdotetaan toteutettavaksi kahdessa vaiheessa vuosina 1986 ja 1987.

## SISÄLLYSLUETTELO

|                                                                                                                                                             | Sivu |                                                                                                                                           | Sivu |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| YLEISPERUSTELUT .....                                                                                                                                       | 3    | 1.5. Laki ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista .....                                                        | 23   |
| 1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys .....                                                                                                               | 3    | 1.6. Laki lukion oppilaiden opintososiaalisista eduista .....                                                                             | 24   |
| 1.1. Tavoitteet .....                                                                                                                                       | 3    | 1.7. Laki opettajankoulutuslain 8 ja 9 §:n muuttamisesta .....                                                                            | 24   |
| 1.2. Keinot .....                                                                                                                                           | 4    | 1.8. Laki Suomalais-venäläisestä koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta ....                                                     | 24   |
| 1.2.1. Valtionosuuden ja -avustuksen por-<br>rastaminen kuntien kantokiky-<br>luokituksen mukaan .....                                                      | 4    | 1.9. Laki Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta .....                                        | 25   |
| 1.2.2. Valtionosuuden ja -avustuksen yhtenäistäminen .....                                                                                                  | 4    | 2. Tarkemmat säännökset ja määräykset .....                                                                                               | 25   |
| 1.2.3. Laskennallisten perusteiden käytön-<br>otto valtionosuuden ja -avus-<br>tuksen määrääytymisessä .....                                                | 4    | 3. Voimaantulo .....                                                                                                                      | 25   |
| 1.2.4. Oppilaan kotikunnan velvollisuus osallistua oppilaitosten kustannuk-<br>siin .....                                                                   | 5    | LAKITEKSTIT .....                                                                                                                         | 25   |
| 1.2.5. Oppilaiden opintososiaalisten etujen lisääminen ja yhtenäistäminen ....                                                                              | 5    | 1. Laki ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta .....                                                                                   | 25   |
| 2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu .....                                                                                                               | 6    | 2. Laki keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta .....                                                    | 31   |
| 2.1. Nykyinen tilanne .....                                                                                                                                 | 6    | 3. Laki kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain muuttamisesta .... | 31   |
| 2.1.1. Lainsäädäntö .....                                                                                                                                   | 6    | 4. Laki perus- ja keskiasteen koulutusta varten kunnille myönnettävistä lisäavustuksista ....                                             | 32   |
| 2.1.2. Käytäntö .....                                                                                                                                       | 7    | 5. Laki ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista .....                                                          | 33   |
| 2.1.3. Muutoksen syyt .....                                                                                                                                 | 8    | 6. Laki lukion oppilaiden opintososiaalisista eduista .....                                                                               | 34   |
| 2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto .....                                                                                                                   | 10   | 7. Laki opettajankoulutuslain 8 ja 9 §:n muuttamisesta .....                                                                              | 35   |
| 2.2.1. Eduskunnan kannanotot .....                                                                                                                          | 10   | 8. Laki Suomalais-venäläisestä koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta .....                                                      | 35   |
| 2.2.2. Esityksen valmistelu .....                                                                                                                           | 10   | 9. Laki Helsingin ranskalais-suomalaisesta kou-<br>lusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta .....                                     | 36   |
| 2.2.3. Lausunnonantajat .....                                                                                                                               | 11   | LIITE .....                                                                                                                               | 37   |
| 3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutuk-<br>set .....                                                                                            | 12   | Rinnakkaistekstit .....                                                                                                                   | 37   |
| 4. Esityksen taloudelliset vaikutukset .....                                                                                                                | 12   | 2. Laki keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta .....                                                    | 37   |
| 4.1. Vaikutukset julkiseen talouteen .....                                                                                                                  | 12   | 3. Laki kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain muuttamisesta .... | 37   |
| 4.1.1. Koko julkinen talous .....                                                                                                                           | 12   | 7. Laki opettajankoulutuslain 8 ja 9 §:n muuttamisesta .....                                                                              | 39   |
| 4.1.2. Valtiontaloudelliset vaikutukset ..                                                                                                                  | 13   | 8. Laki Suomalais-venäläisestä koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta .....                                                      | 40   |
| 4.1.3. Kunnallistaloudelliset vaikutukset ..                                                                                                                | 13   | 9. Laki Helsingin ranskalais-suomalaisesta kou-<br>lusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta .....                                     | 41   |
| 4.2. Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset ..                                                                                                              | 15   |                                                                                                                                           |      |
| 4.3. Kokonaistaloudelliset vaikutukset .....                                                                                                                | 15   |                                                                                                                                           |      |
| 5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja .....                                                                                                              | 15   |                                                                                                                                           |      |
| YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT ....                                                                                                                           | 16   |                                                                                                                                           |      |
| 1. Lakiehdotusten perustelut .....                                                                                                                          | 16   |                                                                                                                                           |      |
| 1.1. Laki ammatillisten oppilaitosten rahoituk-<br>sesta .....                                                                                              | 16   |                                                                                                                                           |      |
| 1.2. Laki keskiasteen koulutuksen kehittämi-<br>sestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta ..                                                                  | 22   |                                                                                                                                           |      |
| 1.3. Laki kunnan peruskoulun, lukion ja yleis-<br>en kirjaston valtionosuuksista ja -avus-<br>tuksista sekä lainoista annetun lain muut-<br>tamisesta ..... | 22   |                                                                                                                                           |      |
| 1.4. Laki perus- ja keskiasteen koulutusta var-<br>ten kunnille myönnettävistä lisäavustuk-<br>sista .....                                                  | 22   |                                                                                                                                           |      |

## YLEISPERUSTELUT

## 1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

## 1.1. Tavoitteet

Ammatillisia oppilaitoksia koskevat vanhimmat vielä voimassa olevat säädökset ovat 1940-luvulta, ja huomattava osa nykyisistä säädöksistä on annettu ennen 1970-lukua. Kun eri alojen ammatillinen koulutus kuului aina 1960-luvun loppupuolelle saakka monen ministeriön hallinnonalalle, muodostuivat ammatillisia oppilaitoksia koskevat lait ja asetukset yhtenäisten periaatteiden puuttuessa toisistaan poikkeaviksi. Erittäin suuria eroja eri oppilaitosmuotojen säädöksissä on edelleen muun muassa ammatillisten oppilaitosten hallinnossa, opetuksen järjestämisessä, opettajien ja muun henkilöstön oikeusasemassa, oppilaiden asemassa ja opintososiaalisissa eduissa sekä valtionosuuksissa ja -avustuksissa.

Epäyhtenäisyys ammatillisessa koulutuksessa johtuu myös siitä, että ammatillisia oppilaitoksia voivat perustaa ja ylläpitää eri omistajayhteisöt eli valtio, kunnat ja kuntainliitot sekä yksityiset yhteisöt. Näistä vain kunnille on lainsäädännössä asetettu tiettyjä velvollisuuksia yleisten ammattikoulujen perustamiseen. Muuten oppilaitosten perustamisen ja ylläpitämisen edellytetään tapahtuvan vapaaehtoisesti. Käytännössä kehitys on kuitenkin vienyt siihen, että valtio on perustanut keskimääräistä suurempia kustannuksia aiheuttavista oppilaitoksista suurimman osan tai että tällaiset oppilaitokset ovat vähitellen siirtyneet valtion omistukseen kunnilta ja yksityisiltä yhteisöiltä.

Tarve ammatillisten oppilaitosten lainsäädännön yhtenäistämiseen on 1970-luvulta lähtien jatkuvasti kasvanut. Keskiasteen koulunuudistuksen toteuttaminen on ollut tärkein uudistusta kiirehtinyt tekijä. Sen lisäksi muussa opetustoimessa toteutetut ja vireillä olevat uudistukset ovat lisänneet muutospainetta. Erityisesti kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuusjärjestelmän uudistaminen vuonna 1978 on nostanut esiin vaatimukset ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmän sekä tähän läheisesti liittyvien oppilaiden opintososiaalisia etuja koskevien säännösten uudistamisesta.

Ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmän uudistaminen on perusteltua paitsi järjestelmän epäyhtenäisyyden vuoksi myös siksi, että rahoitusjärjestelmä on kuntien kannalta epäoikeudenmukainen. Nykyisessä muodossaan järjestelmä ei ota riittävästi huomioon eroja kuntien taloudellisissa mahdollisuuksissa ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja ylläpitämiseen. Nykyinen rahoitusjärjestelmä on lisäksi menettelyltään liian yksityiskohtainen ja aikaa vievä.

Vastaavasti ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaaliset edut määräytyvät nykyisin epäyhtenäisesti. Oppilaalle järjestettävät tai annettavat edut riippuvat ensisijaisesti siitä, minkä alan tai minkä omistajayhteisön oppilaitoksesta on kysymys. Lisäksi kehitysalueilla ja muualla Suomessa sijaitsevien ammatillisten oppilaitosten oppilaat on asetettu eri asemaan.

Perusteettomien erojen poistamiseksi ammatillisia oppilaitoksia koskevasta lainsäädännöstä ehdotetaan uudistettaviksi ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmä ja oppilaiden opintososiaaliset edut. Uudistuksen tavoitteena on luoda järjestelmä, joka voisi parhaalla mahdollisella tavalla palvella keskiasteen koulunuudistuksen tavoitteiden toteuttamista. Nämä tavoitteet on määritelty keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annetussa laissa (474/78) ja keskiasteen koulutuksen kehittämisohjelmassa vuosille 1982—1983, jonka valtioneuvosto on hyväksynyt 17 päivänä joulukuuta 1981. Tätä esitystä laadittaessa on edellytetty, että asetettu tavoite voidaan saavuttaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa oleellisesti muuttamatta.

Uudistettavalle ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmälle tulee asettaa lisäksi seuraavat tavoitteet: Ensinnäkin järjestelmän on oltava oikeudenmukainen, jotta sillä voidaan tasoa kuntien erilaisissa taloudellisissa mahdollisuuksissa olevia eroja. Toiseksi rahoitusjärjestelmän tulee olla yhtenäinen riippumatta siitä, minkä alan ammatillisesta peruskoulutuksesta kulloinkin on kysymys. Järjestelmän tulee olla myös mahdollisuuksien mukaan yhtenäinen kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston vastaavien säännösten kanssa. Kolmanneksi rahoitusjärjestelmän on oltava mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen.

Ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestel-

mään liittyvät läheisesti oppilaiden opintososiaaliset edut. Näitä tulee koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentämiseksi kehittää tasapuolisesti riippumatta siitä, minkä alan tai minkä omistajayhteisön ylläpitämästä oppilaitoksesta on kysymys. Niin ikään ammatillisten oppilaitosten ja lukion oppilaat on asetettava samaan asemaan.

Edellä mainittujen sisällöllisten tavoitteiden lisäksi esityksen lakiteknisenä tavoitteena on saattaa samat säännökset koskemaan eri koulutusalojen oppilaitoksia. Lakiteknisesti esitetty lainsäädäntö muodostaakin erään vaiheen ammatillisia oppilaitoksia koskevan säännösten kokonaisuudistuksessa, joka on tarkoitus toteuttaa 1980-luvun kuluessa.

## 1.2. Keinot

### 1.2.1. Valtionosuuden ja -avustuksen porrastaminen kuntien kantokykyluokituksen mukaan

Ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmän muuttamiseksi nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ehdotetaan käytettäväksi perusteena kuntien kantokykyluokitusta. Muussa opetustoimessa ja muilla hallinnonaloilla valtionosuudet ja -avustukset myönnetään jo yleisesti kantokykyluokituksen perusteella. Kuntien kantokykyluokituksen pohjautuva menettely on luotettavin käytettävissä olevista keinoista, joilla voidaan tasoitaa kuntien taloudellisissa mahdollisuuksissa olevia eroja. Valtionosuus ja -avustus määräytyisivät esityksen mukaan oppilaiden kotikunnan kantokykyluokan perusteella.

### 1.2.2. Valtionosuuden ja -avustuksen yhtenäistäminen

Kuntien kantokykyluokituksen liittyen on perusteltua yhtenäistää ammatillisten oppilaitosten valtionosuudet ja -avustukset siten, että ne tulisivat erään poikkeuksen samoiksi kaikille oppilaitosmuodoille ja menolajeille. Kunnallisille ammatillista peruskoulutusta antaville oppilaitoksille myönnettävä valtionosuus perustamiskustannuksiin ehdotetaan 33—51 prosentiksi. Prosenttiosuuden korkeus johtuu osaltaan siitä, että korkotukilainoista tukimuotona on ehdotuksessa luovuttu. Valtionosuusasteikon korotukseen tällä on ollut vaikutusta 4—6 prosenttiyksikön verran. Kone-, kalusto-, väline- ja

laitehankintoihin myönnettävä valtionosuus ehdotetaan suuremmaksi kuin muihin perustamiskustannuksiin. Ehdotuksen mukaan se on saman suuruinen kuin käyttökustannuksiin myönnettävä valtionosuus, joka on 52—87 prosenttia. Tässä vaiheessa ei ole pidetty mahdollisena ehdottaa yhtenäistä valtionosuusasteikkoa perustamis- ja käyttökustannuksille.

Yksityisten ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten käyttökustannuksiin myönnettävien valtionavustusten perusteet ovat ehdotuksen mukaan samat kuin kunnallisissa oppilaitoksissa. Sen sijaan tässä esityksessä ei ole katsottu olevan perusteltua syytä myöntää kysymyksessä olevien oppilaitosten perustamiskustannuksiin valtionavustusta täysin samojen perusteiden mukaan kuin kunnallisten oppilaitosten perustamiskustannuksiin. Myös ammatillisten erikoisoppilaitosten valtionavustusten perusteet poikkeavat varsin olennaisesti muiden oppilaitosten valtionosuuksien ja -avustusten perusteista.

Muun opetuksen ja ammatillisten oppilaitosten erilaisia rahoitusjärjestelmiä on perusteltua yhtenäistää mahdollisuuksien mukaan. Sen vuoksi tässä yhteydessä ehdotetaan, että kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet korotettaisiin yhdellä prosenttiyksiköllä eli samoiksi kuin ammatillisille oppilaitoksille ehdotetaan. Tällä keinolla voidaan opetustoimessa muun muassa lisätä opettajien, toimintojen ja muiden voimavarojen yhteistä käyttöä.

### 1.2.3. Laskennallisten perusteiden käyttöön-otto valtionosuuden ja -avustuksen määräytymisessä

Ammatillisten oppilaitosten yksityiskohtaista valtionosuuksia ja -avustuksia koskevaa menettelyä voidaan parhaiten yksinkertaistaa uudistamalla valtionosuuksien ja -avustusten perusteita laskennallisiksi. Laskennallinen menettely soveltuu erityisen hyvin opettajien palkkauskustannusten käsittelyyn. Tällaisesta laskennallisiin perusteisiin pohjautuvasta järjestelmästä on saatu hyviä kokemuksia muun muassa peruskoulun ja lukion valtionosuusmenettelyssä. Tarkoitus on kehittää laskennalliset perusteet sellaisiksi, että ne tarkoituksenmukaisessa määrin vastaisivat oppilaitosten todellisia kustannuksia.

#### 1.2.4. *Oppilaan kotikunnan velvollisuus osallistua oppilaitosten kustannuksiin*

Ammatillisista oppilaitoksista aiheutuvia taloudellisia rasituksia ei voida riittävästi tasoittaa yksinomaan valtionosuuksia ja -avustuksia porrastamalla. Keinoksi tasoittaa oppilaitoksen ylläpitäjälle aiheutuvia kustannuksia ehdotetaan järjestelmää, jonka mukaan oppilaiden kotikunnalla on velvollisuus osallistua kunnallisten ja yksityisten ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten käyttökustannuksiin. Kotikunnan velvollisuus ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan myös valtion ammatillisia oppilaitoksia, koska valtion oppilaitoksen sijainnista aiheutuvat edut eivät jakaudu kuntien kesken tasapuolisesti.

Vastaavanlainen velvollisuus oppilaan kotikunnalla on jo nykyisten säännösten mukaan toisen kunnan yleistä ammattikoulua, peruskoulua, lukiota ja eräin poikkeuksin yksityistä lukiota käyvästä oppilaasta. Yhdenmukaisuuden vuoksi oppilaan kotikunnan velvollisuus ehdotetaan tässä yhteydessä laajennettavaksi koskemaan myös valtion ylläpitämiä lukioita.

Oppilaan kotikunnan kunnalliselle ammatilliselle oppilaitokselle suorittama maksuosuus ja yksityiselle ammatilliselle oppilaitokselle maksama korvaus vastaisivat ehdotuksen mukaan oppilaitoksen oppilasta kohti laskettujen valtionosuuteen tai -avustukseen oikeuttavien käyttökustannusten sekä valtionosuuden tai -avustuksen välistä erotusta. Kotikunnan maksuosuuden tai korvauksen suuruus riippuu sille vahvistetusta kantokykyluokasta, minkä vuoksi maksuosuuksien ja korvausten suuruudet vaihtelevat 48 prosentista 13 prosenttiin.

Kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten oppilaskohtaisissa kustannuksissa olevien suurten erojen vuoksi järjestelmää ei tässä vaiheessa ole mahdollista ehdottaa selaiseksi, että kotikunnan maksuosuuden ja korvauksen suuruus olisi oppilaitosmuodosta tai oppilaitoksesta riippumaton. Nykyiseen verrattuna oppilasta kohti laskettu kuntien rasitus kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten käyttökustannuksista kuitenkin merkittävästi tasoittuu. Kuntainliiton ylläpitämän ammatillisen oppilaitoksen osakaskunnille ehdotetaan annettavaksi mahdollisuus sopia kuntien vastattavaksi jäävien kustannusten keskinäisestä jaosta toisinkin kuin esityksessä ehdotetaan säädettäväksi.

Oppilaan kotikunnan korvaus valtiolle on ehdotuksen mukaan riippumaton oppilaitosmuodon ja yksittäisen oppilaitoksen kustannusten tasosta. Korvauksen suuruus on tarkoitus määrätä valtion kaikkien oppilaitosten keskimääraisten kustannusten ja kunnan kantokykyluokan mukaan. Korvauksen perusteena oleva valtion ammatillisten oppilaitosten keskimääraisten kustannusten määrä ehdotetaan vahvistettavaksi etukäteen vuosittain.

#### 1.2.5. *Oppilaiden opintososiaalisten etujen lisääminen ja yhtenäistäminen*

Koulutuksellisen eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää, että oppilaille ja heidän huoltajilleen aiheutuvia kustannuksia pyritään mahdollisuuksien mukaan pienentämään. Tavoitteen toteuttamiseksi käytettävissä olevista keinoista ovat oppilaiden opintososiaalisten etujen lisääminen ja yhtenäistäminen välittömästi vaikuttavia ja samalla tehokkaimpia.

Opintososiaalisten etujen yhtenäistämiseksi ehdotetaan ammatillisten oppilaitosten opintososiaalisia etuja lisättäväksi tekemällä ensinnäkin opetus kaikissa oppilaitosmuodoissa yleensä maksuttomaksi. Toiseksi kaikkien ammatillisten oppilaitosten oppilaille ehdotetaan järjestettäväksi maksuton kouluateria jokaisena työpäivänä. Kolmanneksi ehdotetaan, että oppilaitokset voisivat järjestää oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen tai suorittaa koulumatkasta aiheutuvat kustannukset. Oppilaitokselle mainittujen opintososiaalisten etujen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset oikeuttaisivat ehdotuksen mukaan valtionosuuteen tai -avustukseen.

Niin ikään ammatillisten oppilaitosten oppilaiden asumista tuetaan ehdotuksen mukaan siten, että oppilaiden oppilasasuntolassa asumisesta ei enää peritä vuokria. Muita kuin maksuttomissa oppilasasuntoloissa asuvia oppilaita tuettaisiin edelleen opintotukilainsäädännön nojalla. Ammattikasvatushallituksen hyväksymistä oppilasasuntoloista aiheutuvat kustannukset säilyisivät valtionosuuteen tai -avustukseen oikeuttavina menoina.

Opintososiaalisten etujen yhtenäistämiseksi ehdotetaan maksuton opetus sekä kouluateria ja -kuljetus annettavaksi ja järjestettäväksi myös lukion oppilaille. Myöskään näiden oppilaiden asumisesta oppilasasuntolassa ei ehdo-

tuksen mukaan peritä vuokria. Nämä kustannukset ehdotetaan saatettaviksi myös valtionosuuden tai -avustuksen piiriin.

Kaiken kaikkiaan edellä ehdotettu opinto-sosiaalisten etujen lisääminen ja yhtenäistäminen merkitsee keskiasteen eri oppilaitosten oppilaiden tulemistä samaan asemaan. Kustannusten säästämiseksi on pyrkimyksensä järjestää mainittuja etuja eri alojen oppilaille mahdollisuuksien mukaan yhteisinä. Myös esimerkiksi peruskoulun oppilaille tarkoitettuja koulukuljetuksia pyritään käyttämään hyväksi kuljettaessa lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilaita.

## 2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

### 2.1. Nykyinen tilanne

#### 2.1.1. Lainsäädäntö

Ammatillisia oppilaitoksia koskeva lainsäädäntö rakentuu sille pohjalle, että oppilaitosten perustaminen ja ylläpitäminen tapahtuu vapaaehtoiselta pohjalta. Ainoastaan ammattioppilaitoksista annetussa laissa (184/58) on säädetty kunnille tiettyjä velvollisuuksia yleisten ammatikoulujen perustamiseen ja ylläpitämiseen. Pääsääntöisesti oppilaitoksen omistajayhteisö vastaa myös oppilaitoksen toiminnasta aiheutuvista kustannuksista. Valtio osallistuu kuitenkin huomattavassa määrin kunnallisten ja yksityisten oppilaitosten menoihin valtionosuuksien ja -avustusten sekä korkotukilainojen muodossa. Myös oppilaan kotikunta ottaa osaa omien oppilaittensa osalta yleisten ammatikoulujen kustannuksiin. Samoin oppilaat ja heidän huoltajansa vastaavat osasta kustannuksia oppilasmaksuilla. Samoin he merkittävältä osin maksavat myös kouluateriasta ja -matkoista aiheutuvat kustannukset.

Ammatillisten oppilaitosten valtionsuusia ja -avustuksia koskeva lainsäädäntö on perustellaan perin epäyhtenäinen. Menettelyltään valtionsuusia ja -avustuksia koskeva järjestelmä sen sijaan yhtenäistyi ja osittain myös nopeutui, kun vuonna 1975 annettiin laki eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionsuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista (1075/75). Tähän lakiin sisältyvät ammattioppilaitok-

sia, teknillisiä oppilaitoksia, kauppaooppilaitoksia, maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksia sekä sairaanhoito-oppilaitoksia koskevat valtionosuus- ja -avustussäännökset. Lain ulkopuolelle jäävät metsäoppilaitokset, kodinhoitajia kouluttavat oppilaitokset ja invalidioppilaitokset, joita koskevat vastaavat säännökset sisältyvät metsäoppilaitoksista annettuun lakiin (141/64), kunnallisesta kodinhoitoavustasta annettuun lakiin (270/66) ja invalidihuoltolakiin (907/46). Lisäksi ammatillisen koulutuksen alueellisesta tukemisesta annetun määräaikaisen lain (1035/81) perusteella valtio myöntää lisättyä tukea kehitysalueiden ammatillista koulutusta varten.

Valtionosuuden ja -avustuksen perusteet vaihtelevat oppilaitosmuodoittain ja menolajeittain huomattavasti. Perustamiskustannuksiin valtionavustusta voidaan oppilaitosmuodosta ja perustamiskustannusten lajista riippuen myöntää 50—80 prosenttia. Käytännössä valtionavustuksen osuus on ollut yleensä puolet, ja korkotukeen oikeuttava laina on muodostanut toisen puolen laissa tarkoitettua kokonaisrahoituksesta. Käyttökustannusten valtionsuudet ja -avustukset vaihtelevat puolestaan 50 ja 100 prosentin välillä. Esimerkiksi valtionosuus ja -avustus yleisille ammattioppilaitoksille on 65 tai 75 prosenttia, teknillisille oppilaitoksille 50 tai 80 prosenttia, kaupallisille oppilaitoksille 75 tai 85 prosenttia sekä maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksille 65—75 tai 100 prosenttia. Kehitysalueella sijaitsevalle yleiselle ammatikoululle myönnetään käyttökustannuksiin 5—30 prosenttia lisäavustusta. Lisäksi kehitysalueella sijaitsevat ammatilliset oppilaitokset voivat saada oppilaitoskohtaista lisäavustusta 5—10 prosenttia.

Kokonaisuudessaan ammatillisten oppilaitosten valtionsuusia ja -avustuksia koskeva järjestelmä poikkeaa merkittävästi muun opetus-toimen valtionsuusjärjestelmästä. Esimerkiksi kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionsuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) mukaan valtionosuutta myönnetään peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston menoihin yhtenäisin perustein ja valtionsuusprosenttein, jotka on porrastettu kuntien kantokykyluokituksen mukaisesti. Kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston käyttökustannuksiin myönnettävä valtionsuus on 51—86 prosenttia kunnan kanto-



kykyluokasta riippuen. Myös menettelyn kannalta muun koulutoimen valtionosuusjärjestelmä on yksinkertainen ja selkeä sen vuoksi, että valtionosuus eräisiin keskeisiin menolajeihin, esimerkiksi palkkauskustannuksiin määräytyy laskennallisin perustein. Ammatillisten oppilaitosten valtionosuuteen ja -avustukseen oikeuttavat menot määräytyvät sen sijaan todellisten ja hyväksytyjen menojen mukaan.

Oppilaiden maksettavaksi tulevat maksut sekä heille järjestettävät tai annettavat opintososiaaliset edut vaihtelevat merkittävästi oppilaitosmuodosta sekä oppilaitoksen ylläpitäjästä ja sijainnista riippuen. Valtion ammatillisten oppilaitosten verraten pienet oppilas-, asunto- ja ruokailumaksut on pääosin poistettu vuonna 1981. Sen sijaan kunnallisilla ja yksityisillä oppilaitoksilla on oikeus periä oppilasmaksuja.

Kunnallisten ja yksityisten yleisten ammattikoulujen, maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitosten sekä metsäoppilaitosten oppilaat saavat oppilaitoksessa yhden päivittäisen maksuttoman kouluaterian. Myös muissa oppilaitoksissa järjestetään kouluruokailua, mutta kunnalliset ja yksityiset oppilaitokset perivät siitä oppilailta maksuja. Muiden kuin kauppaoppilaitosten ja teknillisten oppilaitosten ylläpitäjille suoritetaan valtionosuutta tai -avustusta kouluaterian järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista.

Ammatillisen koulutuksen alueellisesta tukemisesta annetun lain nojalla kehitysalueilla sijaitsevien valtion ja kunnallisten ammatillisten oppilaitosten oppilaille järjestetään maksuton kouluun kuljetus tai korvataan koulumatkasta aiheutuvat kustannukset. Nämä edut eivät koske yksityisten ammatillisten oppilaitosten oppilaita.

Lukion oppilaiden opintososiaalisten etujen antaminen tai järjestäminen ei ole oppilaitoksen ylläpitäjän lakisääteinen tehtävä, minkä vuoksi myöskään niistä aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä valtionosuutta tai -avustusta. Eräät lukion ylläpitäjät ovat sen vuoksi kattaneet mainittuja kustannuksia perimällä maksuja. Valtion vuoden 1981 tulo- ja menoarviossa oli ensimmäisen kerran 300 000 markan määräraha harkinnanvaraisena valtionavustuksena eräille harvaanasutuille kunnille lukiolaisten matka- ja majoituskustannuksiin.

### 2.1.2. Käytäntö

Ammatillisia oppilaitoksia koskevat voimassa olevat säännökset eivät ole tarjonneet riittäviä taloudellisia edellytyksiä näiden oppilaitosten toiminnan tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi. Käytäntö on kuitenkin ohjannut rahoitusta ja toimintaa toivottavana pidettävään suuntaan. Vaikka esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksiin ja -avustuksiin ei sovelleta kuntien kantokykyluokitusta, valtion tuki on käytännössä porrastunut kuitenkin josakin määrin sen mukaisesti. Syynä tähän ovat kehitysalueilla sijaitseville ammatillisille oppilaitoksille myönnetty lisäavustukset.

Vaikka oppilaiden kotikunnilla on velvollisuus osallistua vain yleisten ammattikoulujen kustannuksiin, nämä kunnat ovat vapaaehtoisesti tehneet sopimuksia osallistumisesta muiden oppilaitosmuotojen kustannuksiin sekä suorittaneet osuuksia ja korvauksia kunnallisille ja yksityisille oppilaitoksille. Toisaalta monet oppilaitokset ovat laskuttaneet oppilaiden kotikuntia, vaikka näillä ei ole säädöksiin tai sopimukseen perustuvaa velvollisuutta osuuden tai korvauksen suorittamiseen.

Kun ammatillisten oppilaitosten oppilaiden lakisääteiset opintososiaaliset edut määräytyvät epäyhtenäisesti, oppilaitoksia ylläpitävät kunnat ovat omalla kustannuksellaan järjestäneet ja tarjonneet näitä etuja niiden ulkopuolelle muutoin jääville oppilaille. Vuonna 1979 käytettiin noin 1,5 miljoonaa markkaa koulumatkoihin ja noin 11 miljoonaa markkaa kouluterioihin, joista aiheutuvat kustannukset eivät oikeuttaneet valtionrahoitukseen. Toiselta puolen ammatilliset oppilaitokset ovat perineet lukukausimaksuja. Vuonna 1979 kunnallisten ja yksityisten oppilaitosten lukukausimaksut olivat yhteensä yli 11 miljoonaa markkaa. Eräissä yksityisissä oppilaitoksissa oppilasmaksut ovat saattaneet nousta jopa 1 500 markkaan vuodessa.

Myös lukion oppilaille kunnat ovat järjestäneet tai antaneet opintososiaalisia etuja. Eri-tyisesti haja-asutusalueiden kunnat ovat antaneet avustusta lukiolaisten koulumatkakustannuksiin. Monet kunnat ovat tukeneet lukion oppilaiden koulumatkoja samoin perustein kuin peruskoululaisia. Vuonna 1979 koulumatkoista aiheutui kunnille yli 14 miljoonan markan menot. Samana vuonna kunnat maksoivat lukion oppilaiden ruokailun järjestämisestä noin 67

miljoonaa markkaa, joista kustannuksista voitiin noin 16 miljoonaa markkaa kattaa aterioista perityillä maksuilla. Vuonna 1979 lukion oppilasmaksutulot olivat yhteensä noin 19 miljoonaa markkaa. Lukion ylläpitäjästä riippuen oppilasmaksut vaihtelivat jonkin verran maksun ollessa keskimäärin 180 markkaa oppilasta kohti lukuvuodessa.

Oppilaitosten tarjoamien etujen lisäksi monet kunnat suorittivat oppilaille tai heidän vanhemmilleen koulunkäynnistä aiheutuviin menoihin avustuksia. Vuonna 1979 kunnat suorittivat näitä pääasiassa oppilasmaksuihin ja koulumatkoihin tarkoitettuja avustuksia yhteensä 9 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1979 kuntien nettomenot ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevaa oppilasta kohden olivat 1 kantokykyluokan kunnissa keskimäärin 600 markkaa, 5 kantokykyluokan kunnissa keskimäärin 2 000 markkaa ja 10 kantokykyluokan kunnissa keskimäärin 1 860 markkaa. Kyseiset menot vaihtelevat kunnittain huomattavasti. Esimerkiksi 1 kantokykyluokkaan kuuluvissa kunnissa menot vaihtelevat kymmenestä markasta aina 3 000 markkaan. Vaikka kantokykyluokittain lasketut kuntien keskimääräiset nettomenot ovatkin porrastuneet alimmissa kantokykyluokissa kuntien kantokyvyn mukaan, esiintyy tästä merkittäviä poikkeamia. Esimerkiksi eräiden 5 kantokykyluokkaan kuuluvien kuntien puheena olevat nettomenot oppilasta kohden ovat vain 200 markkaa, kun vastaavat nettomenot ovat useissa 1 kantokykyluokan kunnissa yli 1 500 markkaa.

Mainitut kunnittaiset erot näkyvät myös siinä rasituksessa, jonka ammatillisen koulutuksen rahoitus nykyisin aiheuttaa kunnallista veroäyriä kohden. Tällä tavoin mitattu kuntien rasitus vaihtelee esimerkiksi 1 kantokykyluokassa 0,01 pennistä 0,7 penniin. Myös eri kantokykyluokkiin kuuluvien kuntien välillä veroäyrirasituksen määrä vaihtelee epä johdonmukaisesti. Vuonna 1979 ammatillisesta koulutuksesta veroäyriin kohdistuva rasitus oli koko maassa keskimäärin 0,23 penniä.

Lukion käyttökustannusten valtionosuus on nykyisin kantokykyluokittain porrastettuna 51—86 prosenttia. Valtionosuuden ulkopuolelle jäävien opintososiaalisten etujen vuoksi valtion rahoitusosuus lukion kokonauskustannuksista poikkeaa oleellisesti valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten valtionosuusasteikoista. Val-

tion rahoitus esimerkiksi 1 kantokykyluokkaan kuuluvien kuntien ylläpitämien lukioiden käyttökustannuksiin on keskimäärin 65 prosenttia, 5 kantokykyluokkaan kuuluville kunnille keskimäärin 62 prosenttia ja 10 kantokykyluokan kunnille keskimäärin 46 prosenttia lukion kokonauskustannuksista. Lukio-opetuksesta aiheutuvat nettomenot ovat keskimäärin 2 090 markkaa 1 kantokykyluokkaan, 1 860 markkaa 5 kantokykyluokkaan ja 2 240 markkaa lukio-laista kohden 10 kantokykyluokkaan kuuluville kunnille.

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa 1 on esitetty kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten sekä lukioiden nykyinen rahoitus. Oppilaitokset on taulukossa ryhmitelty eri kantokykyluokkiin sijaintikuntiansa mukaan, minkä vuoksi taulukosta ei käy ilmi eri kantokykyluokkiin kuuluvien kuntien rahoitusosuus ammatillisten oppilaitosten käyttökustannuksiin.

### 2.1.3. Muutoksen syyt

Nykyinen ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmä sekä siihen läheisesti liittyvät oppilaiden opintososiaaliset edut eivät täytä niille asetettuja tavoitteita. Kokoavasti voidaan tuoda esille seuraavat epäkohdat ja puutteet:

Ensinnäkin nykyinen ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmä on erityisesti kuntien kannalta epäoikeudenmukainen sen vuoksi, että se ei ota riittävästi huomioon kuntien taloudellisissa mahdollisuuksissa olevia eroja. Tosin kustannuksia tasoittavaa vaikutusta on ollut kehitysalueilla sijaitseville ammatillisille oppilaitoksille myönnettyillä lisäavustuksilla. Kehitysalueiden kuntien kannalta merkitystä on myös sillä, että valtion keskusammattikoulut on perustettu kehitysalueille.

Toisena epäkohtana on se, että ammatillisille oppilaitoksille myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset vaihtelevat huomattavasti eri oppilaitosmuodosta ja menolajista riippuen. Eroavuudet eivät kuitenkaan käytännössä tasoita eri oppilaitosmuotojen välisiä oppilaskohtaisia kustannuseroja. Ammatillisten oppilaitosten valtionosuudet ja -avustukset eroavat myös merkittävästi muun opetustoimen valtionosuusjärjestelmästä.

Kolmas epäkohta liittyy nykyiseen ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksia ja -avustuksia koskevaan menettelyyn. Sitä yhtenäistettiin



Taulukko 1. Kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten sekä lukion käyttökustannukset ja niiden rahoitus vuonna 1979

|                                                                   |          | Kantokykyluokka |       |       |        |        |        |       |       |       |        | Koko maa |
|-------------------------------------------------------------------|----------|-----------------|-------|-------|--------|--------|--------|-------|-------|-------|--------|----------|
|                                                                   |          | 1               | 2     | 3     | 4      | 5      | 6      | 7     | 8     | 9     | 10     |          |
| Ammatillisten oppilaitosten lukumäärä                             |          | 30              | 15    | 16    | 29     | 50     | 46     | 27    | 18    | 7     | 22     | 260      |
| Oppilaiden lukumäärä                                              |          | 5 060           | 3 800 | 3 050 | 10 520 | 16 530 | 11 810 | 6 040 | 6 760 | 1 710 | 7 320  | 72 590   |
| Käyttökustannukset (netto)                                        | milj. mk | 53,5            | 34,2  | 28,8  | 106,4  | 147,0  | 116,6  | 59,6  | 55,2  | 18,5  | 65,1   | 684,8    |
| Rahoitusosuudet:                                                  |          |                 |       |       |        |        |        |       |       |       |        |          |
| Valtio                                                            | milj. mk | 44,4            | 27,6  | 24,4  | 83,8   | 102,1  | 76,1   | 37,7  | 36,0  | 11,2  | 39,5   | 482,6    |
|                                                                   | %        | 83              | 81    | 85    | 79     | 69     | 65     | 63    | 65    | 61    | 61     | 70       |
| Kunnat                                                            | milj. mk | 7,9             | 6,1   | 3,9   | 20,5   | 40,6   | 40,1   | 21,0  | 16,5  | 6,7   | 18,6   | 181,8    |
|                                                                   | %        | 15              | 18    | 14    | 19     | 28     | 34     | 35    | 30    | 36    | 29     | 27       |
| Muu rahoitus                                                      | milj. mk | 1,2             | 0,5   | 0,5   | 2,1    | 4,3    | 0,4    | 0,9   | 2,7   | 0,6   | 7,0    | 20,4     |
|                                                                   | %        | 2               | 1     | 1     | 2      | 3      | 1      | 2     | 5     | 3     | 10     | 3        |
| Valtionosuus ja -avustus                                          |          |                 |       |       |        |        |        |       |       |       |        |          |
| hyväksytyistä kustannuksista                                      | %        | 90              | 87    | 89    | 86     | 76     | 72     | 70    | 71    | 71    | 71     | 77       |
| — normaali valtionosuus ja -avustus                               |          | 72              | 73    | 71    | 70     | 70     | 70     | 70    | 70    | 70    | 71     | 70       |
| — lisäavustus                                                     |          | 18              | 14    | 18    | 16     | 6      | 2      | 0     | 1     | 1     | 0      | 7        |
| Lukiokuntien ja yksityisten lukioiden                             |          |                 |       |       |        |        |        |       |       |       |        |          |
| lukumäärä                                                         |          | 94              | 17    | 28    | 27     | 32     | 35     | 18    | 11    | 3     | 21     | 286      |
| Oppilaiden lukumäärä                                              |          | 16 810          | 5 060 | 6 130 | 11 360 | 16 890 | 13 880 | 9 360 | 9 050 | 3 680 | 13 390 | 105 620  |
| Käyttökustannukset (netto)                                        | milj. mk | 111,9           | 28,3  | 34,9  | 62,8   | 93,4   | 76,7   | 54,6  | 44,9  | 23,6  | 72,4   | 603,6    |
| Valtionosuuden ja -avustuksen<br>ulkopuolelle jäävät kustannukset | milj. mk | 23,2            | 4,4   | 5,3   | 9,5    | 12,3   | 10,9   | 6,6   | 5,1   | 3,8   | 6,8    | 88,0     |
| Rahoitus:                                                         |          |                 |       |       |        |        |        |       |       |       |        |          |
| Valtionosuus ja -avustus                                          | milj. mk | 73,2            | 19,8  | 23,5  | 40,8   | 57,7   | 44,2   | 29,9  | 22,9  | 10,6  | 33,2   | 355,7    |
|                                                                   | %        | 65              | 70    | 67    | 65     | 62     | 58     | 55    | 51    | 45    | 46     | 59       |
| Oppilasmaksut                                                     | milj. mk | 3,5             | 1,1   | 1,4   | 3,4    | 4,3    | 4,4    | 2,4   | 2,2   | 1,0   | 9,2    | 32,9     |
|                                                                   | %        | 3               | 4     | 4     | 5      | 5      | 6      | 4     | 5     | 4     | 13     | 5        |
| Kuntien oma rahoitus                                              | milj. mk | 35,2            | 7,4   | 10,0  | 18,6   | 31,4   | 28,1   | 22,3  | 19,8  | 12,0  | 30,0   | 215,0    |
|                                                                   | %        | 32              | 26    | 29    | 30     | 33     | 36     | 41    | 44    | 51    | 41     | 36       |
| Valtionosuus ja -avustus                                          |          |                 |       |       |        |        |        |       |       |       |        |          |
| hyväksytyistä kustannuksista                                      | %        | 83              | 83    | 79    | 77     | 71     | 67     | 62    | 58    | 54    | 51     | 69       |

ja selkeytettiin vuonna 1975 eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista annetulla lailla, jossa oli omaksuttu kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) periaatteet pääsääntöisesti. Vaikka ensiksi mainittu laki yksinkertaisti ja osittain myös nopeutti valtionosuuksia ja -avustuksia koskevien asioiden käsittelyä, on menettely kuitenkin kokonaisuudessaan verraten hidasta ja aikaa vievää. Erityisesti ammatillisten oppilaitosten opettajien palkkauskustannusten valtionosuuteen ja -avustukseen oikeuttavan määrän selvittäminen on ollut työlästä. Hallintomenettelyä on jähkistänyt valtionosuuden ja -avustuksen myöntäminen todellisiin palkkauseroihin, jotka ovat usein muuttuneet virka-, työ- ja toimiehtosopimusten tarkistamisen vuoksi. Myös monien muiden käyttömenojen vastaava käsittely on aiheuttanut runsaasti työtä ja selvityksiä. Yksityiskohtiin keskittyvä ja kankea valtionapumenettely on ollut omiaan myös hidastamaan valtionosuuksien ja -avustusten lopullista selvittämistä.

Neljäntenä puutteena on se, että oppilaan kotikunnan lakisääteinen velvollisuus osallistua ammatillisten oppilaitosten kustannuksiin on lainsäädännössä riittämättömästi järjestetty. Vapaaehtoiset sopimus pohjaiset rahoitusjärjestelyt ovat käytännössä aiheuttaneet kunnille monenlaisia ongelmia.

Viides epäkohta on se, että ammatillisten oppilaitosten ja myös lukion oppilaiden opintososiaaliset edut on järjestetty epäyhtenäisesti. Tästä johtuva taloudellinen rasitus on kohdistunut erityisesti oppilaisiin ja heidän vanhempiinsa, mutta myös kyseisiä etuja vastaaehtoisesti järjestäneisiin kuntiin. Nykyinen järjestelmä on vaikeuttanut myös opintorahana ja korkotukilainana myönnettävän niin sanotun välittömän opintotuen kohdistamista siten, että opiskelun taloudelliset edellytykset olisivat riittävän yhtäläiset sekä riippumattomat oppilaitosmuodosta, oppilaitoksen sijainnista tai ylläpitäjästä.

## 2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

### 2.2.1. Eduskunnan kannanotot

Eduskunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota erityisesti opiskelijoiden opintososiaalisten etujen kehittämiseen. Näihin kysymyk-

siin eduskunta puuttui muun muassa 20 päivänä joulukuuta 1979 käsitellessään hallituksen esitystä valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1980 (hall. es. 57/1979 vp.) sekä hyväksyessään 4 päivänä joulukuuta 1979 ehdotuksen laiksi opintotukilain muuttamisesta (hall. es. 122/1979 vp.). Viimeksi vastauksessaan hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1982 (hall. es. 113/1981 vp.) eduskunta toteaa, ettei hallitus ole vielä laatinut opintotukijärjestelmää ja opintososiaalisia etuja koskevaa tavoite- ja toimintaohjelmaa. Mainitussa vastauksessaan eduskunta ilmoitti pitävänsä opiskelijoiden toimeentuloturvan parantamiseen ja velkaantumisen estämiseen tähtäviä toimenpiteitä tärkeinä ja edellytti, että edellä tarkoitettu ohjelma laaditaan.

Samoin valtioneilintarkastajat kertomuksessaan vuodelta 1980 kiinnittävät huomiota opiskelijoiden opintososiaalisten etujen kehittämiseen. Kertomuksessa pidetään myönteisenä sitä, että rahassa annettavan tuen lisäksi opintososiaalisten palvelujen (ilmainen ateriapäivittäin, päivittäisten koulumatkojen korvaaminen ja maksuton opetus) kehittämisessä on voitu edetä. Toisaalta valtioneilintarkastajat esittävät huolestumista siitä, että tässä esityksessä tarkoitettu uudistus on vaarassa siirtyä vuoden 1983 alkua myöhemmäksi.

### 2.2.2. Esityksen valmistelu

Yleisten ammatoppilaitosten valtionapujen porrastamista kuntien kantokäylyluokituksen perusteella määrättyviksi ehdotettiin ensimmäisen kerran kuntien valtionavustuskomitean VI mietinnössä (komiteanmietintö 1971:B 38). Ehdotus ei johtanut kuitenkaan käytännön toimenpiteisiin eikä kysymystä otettu esille opetusalan valtionaputoimikunnan mietinnössä (komiteanmietintö 1974:83), jonka pohjalta uudistettiin ammatillisten oppilaitosten valtionapusuunnokset.

Keskiasteen oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisten etujen kehittämistä käsittelevä opintotuen kehittämistoimikunta vuonna 1977 jättämässään mietinnössä (komiteanmietintö 1977:19). Samoja kysymyksiä selvitteli edelleen opetusministeriön hallinnonalan keskipitkän aikavälin toiminta- ja taloussuunnitelman 1981—1984 tarkistamistyöryhmän asettama jaosto, joka sai työnsä valmiiksi 29 päivänä lokakuuta 1979. Tämä jaosto asetti muistiossaan keskias-

teen oppilaitosten oppilaiden opistososiaalisten etujen kehittämiseksi seuraavat tavoitteet: 1) yksi oppilaille ilmainen ateria koulupäivinä, 2) maksuttomat koulumatkat yli viiden kilometrin etäisyydeltä oppilaitoksesta sijaitsevasta asuinpaikasta sekä 3) maksuton opetus.

Vähän myöhemmin eli 21 päivänä joulukuuta 1979 asetti opetusministeriö työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää ammatillisia oppilaitoksia koskevan lainsäädännön yhtenäistämisen tarve ja mahdollisuus. Tähän tehtävään liittyen työryhmän tuli selvittää, mitä mahdollisuuksia oli yhtenäistää ja yksinkertaistaa ammatillisten oppilaitosten valtiosuuslainsäädännön sisältöä ottaen muun muassa huomioon peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtiosuussäännösten periaatteet ja opistososiaalisten etuuksien yhtenäistämisyhtymykset. Ammatillisten oppilaitosten valtiosuuslainsäädännön kehittämismahdollisuuksien selvittämistä varten opetusministeriö asetti työryhmän valtiosuusjaoston, jonka tehtävänä oli selvittää ammatillisten oppilaitosten valtiosuuslainsäädännön kehittämismahdollisuuksia. Työryhmässä ja sen jaostossa oli opetusministeriön, sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön, ammattikasvatushallituksen, lääninhallitusten, kuntien keskusjärjestöjen sekä Yleisten ammattikoulujen Liiton ja Opettajien Yhteisjärjestön edustus. Ammattikoulutuslakityöryhmä sai 22 päivänä joulukuuta 1980 valmiiksi mietintönsä (komiteamietintö 1980:73), johon sisältyivät yleispiirteiset ehdotukset ammatillisten oppilaitosten valtiosuusluksien ja -avustusten sekä näiden oppilaitosten oppilaiden opistososiaalisten etujen kehittämiseksi. Mietinnön liitteinä oli työryhmän valtiosuusjaoston väliraportti, joka oli valmistunut 14 päivänä toukokuuta 1980.

Ammattikoulutuslakityöryhmän jätettyä ehdotuksensa opetusministeriö asetti 5 päivänä tammikuuta 1981 ammatillisten oppilaitosten valtiosuustyöryhmän, jonka tehtävänä oli ammattikoulutuslakityöryhmän mietinnössä esitettyjen kehittämismahdollisuuksien ja -periaatteiden pohjalta jatkaa ammatillisten oppilaitosten valtiosuusjärjestelmän uudistamista koskevaa selvitystyötä. Työryhmän tehtävänä oli myös laatia koelaskelmat kehittämisperiaatteiden mukaisten vaihtoehtojen taloudellisista vaikutuksista ja tehdä niiden perusteella asiasta ehdotuksensa. Työryhmän tuli ehdotustaan valmistellessaan niin ikään ottaa huomioon vuoden 1981 tulo- ja menoarvion perus-

teluiden yhteydessä esitetyt tavoitteet keskias-teen oppilaitosten opintososiaalisten etuuksien yhtenäistämiseksi. Työryhmä sai työnsä valmiiksi 24 päivänä huhtikuuta 1981, jolloin se jätti muistionsa opetusministeriölle. Muistio sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Lisäksi muistioon sisältyy selvitys ammatillisten oppilaitosten ja lukion nykyisestä sekä ehdotuksen mukaisesta kustannusten jaosta.

Ammatillisten oppilaitosten valtiosuustyöryhmän ehdotuksen pohjalta on asian valmistelua jatkettu opetusministeriössä. Valmistelussa on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon mainitun työryhmän muistiosta annetuissa lausunnoissa esitetyt näkökohdat.

### 2.2.3. Lausunnonantajat

Ammatillisten oppilaitosten valtiosuustyöryhmän muistiosta, joka on tämän esityksen pohjana, on hankittu valtiovarainministeriön, sisäasiainministeriön ja sen yhteydessä toimivan kunnallistalouden neuvottelukunnan, ammattikasvatushallituksen, kouluhallituksen, Suomen Kaupunkiliiton, Suomen Kunnallisliiton, Finlands svenska kommunförbundin, Yleisten ammattikoulujen Liiton ja Kauppaoppilaitosten Liiton lausunnot. Lisäksi kouluasiainneuvosto on antanut lausuntonsa luonnoksesta kysymyksessä olevaksi hallituksen esitykseksi.

Yleisesti ottaen kaikki lausunnonantajat pitävät ammatillisten oppilaitosten valtionapujärjestelmän uudistamista ehdotetulla tavalla periaatteessa hyväksyttävänä. Myös keskias-teen oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisten etujen yhtenäistämistä sekä niiden saattamista valtiosuuden ja -avustuksen piiriin pidetään useimmissa lausunnoissa hyväksyttävänä. Sen sijaan moniin yksityiskohtiin lausunnonantajat ovat esittäneet muutosehdotuksia. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan oppilaiden opintososiaalisten etujen lisäämiseen ei ole taloudellisia edellytyksiä vielä vuonna 1983. Valtiovarainministeriö pitää esitettyjä käyttökustannusten valtiosuusasteikkoja liian korkeina. Kuntien keskusjärjestöt puolestaan esittävät mainittuihin asteikkoihin 1—2 prosenttiyksikön korotusta. Niin ikään kuntien keskusjärjestöt pitävät uudistuksen taloudellisten vaikutusten seurannan järjestämistä tärkeänä.

### 3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Esityksestä ei aiheudu merkittäviä organisatorisia eikä henkilöstövaikutuksia. Kouluruokailun järjestäminen aiheuttaa lähinnä koulukeittiöiden henkilöstön lisätarvetta. Henkilöstön lisäyksistä ei kuitenkaan tässä vaiheessa ole mahdollista esittää laskelmia, koska kouluruokailun järjestämisessä tullaan käyttämään myös ostettuja palveluja ja paikkakuntakohtaista yhteistuotantoa. Valmistettavien aterioiden määrän kasvusta ei aiheudu vastaavassa suhteessa keittiöhenkilöstön lisäystä. Keskiasteen oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisten etujen lisäyksestä aiheutuvat henkilöstövaikutukset on otettu huomioon tämän esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevissa laskelmissa.

Valtionosuuksia ja -avustuksia koskevan menettelyn yksinkertaistaminen vähentää oppilaitosten samoin kuin valtion viranomaisten valtionosuuksien ja -avustuksien perusteiden selvittelyyn käyttämää työmäärää. Sitä vastoin kotikuntien velvollisuus osallistua oppilaitosten käyttökustannuksiin lisää oppilaitosten, kuntien ja valtion välistä maksuosuus- ja korvausperusteiden selvitystyötä ja maksuliikettä, joskin mainitut perusteet on ehdotettu säädettäväksi mahdollisimman yksinkertaisiksi. Myös oppilaiden opintososiaalisten etujen järjestämisestä aiheutuu oppilaitoksille ja kunnille hallintotyön lisäystä. Muutoksista ei kuitenkaan katsota näiltä osin aiheutuvan yleistä henkilöstön lisätarvetta.

Koulukuljetusten ja -ruokailun järjestämisen ohjaamisesta ja taloudellisuuden valvonnasta aiheutuu keskushallinnolle uusia tehtäviä, jotka kuitenkin voidaan hoitaa sisäisin henkilöstöjärjestelyin ilman henkilöstön lisäyksiä. Erityisesti koulukuljetusten laajentaminen lisää yhteistyötarvetta ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen välillä.

### 4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

#### 4.1. Vaikutukset julkiseen talouteen

##### 4.1.1. Koko julkinen talous

Hallituksen esitykseen sisältyvien uudistusten vuoksi julkiset menot lisääntyisivät vuo-

den 1979 tilanteen ja kustannusten pohjalta laskien yhteensä 165 miljoonaa markkaa, josta valtion menojen osuus on 107 miljoonaa markkaa ja kuntien menojen osuus 58 miljoonaa markkaa. Vuoden 1981 kustannustason mukaan laskien julkisen talouden menojen arvioidaan lisääntyvän 197 miljoonaa markkaa, mistä valtion osuus on 129 miljoonaa markkaa ja kuntien osuus 68 miljoonaa markkaa.

Julkisen talouden edellä tarkoitettu kustannusten lisäys aiheutuu pääosin ammatillisten oppilaitosten ja lukion oppilaiden opintososiaalisten etujen lisäämisestä ja yhtenäistämisestä. Puheena olevien menojen lisäys vuoden 1979 kustannusten pohjalta laskien käy eriteltynä ilmi taulukosta 2.

*Taulukko 2.* Keskiasteen oppilaiden opintososiaalisten etujen lisäämisestä ja yhtenäistämisestä aiheutuvat julkisen talouden kustannukset

| Oppilaitosmuoto            | Oppilas-<br>maksujen<br>poistami-<br>nen<br>milj. mk | Koulu-<br>ruokailu<br>milj. mk | Koulu-<br>kuljetus<br>milj. mk | Yhteensä<br>milj. mk |
|----------------------------|------------------------------------------------------|--------------------------------|--------------------------------|----------------------|
| Ammatilliset oppilaitokset | + 11                                                 | + 51                           | + 34                           | + 96                 |
| Lukio                      | + 19                                                 | + 33                           | + 26                           | + 78                 |
| Yhteensä                   | + 30                                                 | + 84                           | + 60                           | + 174                |

Taulukossa esitettyjen menolisäysten johdosta julkiset menot kasvaisivat yhteensä 174 miljoonaa markkaa. Tästä summasta voidaan vähentää kuntien oppilaille nykyisin suorittamat avustukset, joiden määrä on 9 miljoonaa markkaa.

Hallituksen esityksestä aiheutuvan 197 miljoonan markan lisäkustannusten jakamiseksi useamman vuoden ajalle on jäljempänä ehdotettu uudistuksen toteuttamista eräin osin vaiheittain. Tämän mukaisesti voidaan arvioida lisäkustannusten jakautuvan valtion ja kuntien kesken seuraavan taulukon mukaisesti.

*Taulukko 3.* Arvio lakiehdotuksesta aiheutuvien lisäkustannusten jakautumisesta valtion ja kuntien kesken vuosina 1985—1988

|          | Kustannukset, milj. mk |      |      |      |          |
|----------|------------------------|------|------|------|----------|
|          | 1985                   | 1986 | 1987 | 1988 | Yhteensä |
| Valtio   | + 30                   | + 35 | + 35 | + 29 | + 129    |
| Kunnat   | + 20                   | + 15 | + 20 | + 13 | + 68     |
| Yhteensä | + 50                   | + 50 | + 55 | + 42 | + 197    |

Lakiehdotus säilyttää valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon ennallaan. Sen sijaan siihen sisältyvillä ehdotuksilla on vaikutusta kuntien väliseen kustannusten jakoon. Lakiehdotuksen taloudellisia vaikutuksia valtiontalouteen ja kunnallistalouteen tarkastellaan seuraavassa yksityiskohtaisemmin.

#### 4.1.2. Valtiontaloudelliset vaikutukset

Ammatillisten oppilaitosten ja lukion oppilaiden opintososiaalisten etujen lisääminen ja yhtenäistäminen, ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmän yhtenäistäminen sekä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston käyttökustannusten valtionosuusasteikon korotuksen vaikutus sekä kuntien korvaukset valtiolle näkyvät taulukosta 4.

Taulukko 4. Valtion menojen ja tulojen muutokset

| Meno- ja tulolaji                                                                                                 | Milj. mk |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| Valtionosuus ja -avustus kunnallisille ja yksityisille ammatillisille oppilaitoksille .....                       | + 46,9   |
| Valtionosuus kunnan peruskoululle, lukiolle ja yleiselle kirjastolle .....                                        | + 45,4   |
| Lukion oppilaiden opintososiaalisten etujen lisääminen ja saattaminen valtionosuuden ja -avustuksen piiriin ..... | + 88,0   |
| Valtion ammatillisten oppilaitosten menojen lisäys .....                                                          | + 20,9   |
| Kuntien korvaukset valtiolle .....                                                                                | -107,7   |
| Valtion menojen lisäys yhteensä .....                                                                             | + 93,4   |

Tässä esityksessä perustamiskustannusten valtionosuuden asteikkoa on ehdotettu korotettavaksi keskimäärin 13 prosenttiyksikköä, jonka lisäksi 4—6 prosenttiyksikköä aiheutuu korkotuen muuttamisesta rakentamisvaiheessa annettavaksi osuudeksi. Tämä johtaisi viime vuosien rakentamisvolyymin mukaan 19 miljoonan markan kustannusten siirtymään kunnilta valtiolle. Rahoitusjärjestelmän yhtenäistämisen vuoksi ehdotetusta kuntien velvollisuudesta osallistua valtion harjoittelukoulujen ja oppikoulujen lukioasteen käyttökustannuksiin seuraa kuntien menoihin noin viiden miljoonan markan lisäys, mitä vastaa yhtä suuri valtion tulojen lisäys. Kaiken kaikkiaan valtion vuotuiset menot lisääntyvät uudistuksen johdosta 107 miljoonaa markkaa. Vuoden 1981 kustannustason mukaan laskien valtion menojen lisäys on 129 miljoonaa markkaa.

#### 4.1.3. Kunnallistaloudelliset vaikutukset

Taulukossa 5 on esitetty ehdotettujen opintososiaalisten etujen lisäämisen ja yhtenäistämisen, ammatillisten oppilaitosten rahoitusjärjestelmän muutoksen sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston käyttökustannusten valtionosuusasteikon korotuksen vaikutus kuntien menoihin kantokäyttöluokittain tarkasteltuna. Vertailutietoina on lisäksi esitetty eri kantokäyttöluokkiin kuuluvien kuntien yhteenlaskettu asukasmäärä ja oppilasmäärä sekä eri kantokäyttöluokkien kunnissa sijaitsevien oppilaitosten ja kirjastojen käyttökustannukset vuonna 1979.

Mainittujen toimenpiteiden seurauksena kuntien menot lisääntyisivät yhteensä 71,5 miljoonalla markalla. Kuntien osuudet ja korvaukset kunnallisille ja yksityisille ammatillisille oppilaitoksille kasvaisivat 29,7 miljoonaa markkaa. Korvaukset valtiolle valtion oppilaitoksista käyvistä oppilaista lisääntyisivät 107,7 miljoonaa markkaa. Kuntien nykyisin omalla kustannuksellaan rahoittamien lukion oppilaiden opintososiaalisten etujen saattaminen valtionosuuden piiriin vähentäisi kuntien menoja 11,5 miljoonaa markkaa. Peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuusasteikon korotus yhdellä prosenttiyksiköllä vähentäisi kuntien omarahoitussuutta näiden toimintojen järjestämisessä 45,4 miljoonalla markalla. Kustannuksia vähentävänä tekijänä on otettu huomioon oppilaiden koulumatkakustannusten ja oppilasmaksujen avustamiseen tarkoitettujen kuntien nykyiset menot, jotka tulevat opintososiaalisten etujen lisäämisen ja yhtenäistämisen seurauksena perusteettomiksi.

Suurimmillaan nettomenojen lisäys on 10 kantokäyttöluokkaan kuuluvissa kunnissa 26,1 miljoonaa markkaa, mistä noin 14 miljoonaa markkaa aiheutuu Helsingissä sijaitsevien yksityisten lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten oppilasmaksujen poistamisesta sekä runsaat 10 miljoonaa markkaa siitä, että Helsingissä sijaitsevien oppilaitosten oppilaille ovat kaupunki ja oppilaitokset nykyisin tarjonneet keskimääräistä vähemmän opintososiaalisia etuja. Myös valtionosuudet 10 kantokäyttöluokan kunnille lisääntyisivät tuntuvasti, yhteensä 14,5 miljoonaa markkaa.

Kun otetaan huomioon edellä kohdassa 4.1.2 todettu perustamiskustannusten valtionosuusasteikon korottaminen sekä kuntien velvollisuus osallistua valtion harjoittelukoulujen

Taulukko 5. Lakiehdotuksen vaikutukset kuntien menoihin kantokykyluokittain

|                                                                                       | Kantokykyluokka |       |       |        |        |        |        |        |       |        | Koko maa |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|-------|--------|----------|
|                                                                                       | 1               | 2     | 3     | 4      | 5      | 6      | 7      | 8      | 9     | 10     |          |
| Kuntien lukumäärä .....                                                               | 163             | 30    | 47    | 53     | 48     | 59     | 29     | 12     | 3     | 4      | 448      |
| Aukkaiden lukumäärä ..... 1 000 as.                                                   | 828             | 223   | 289   | 483    | 696    | 643    | 476    | 442    | 152   | 504    | 4 736    |
| Oppilasmäärä lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa .. 1 000 opp.                 | 41              | 11    | 14    | 24     | 34     | 29     | 19     | 18     | 6     | 21     | 218      |
| Oppilaitosten ja kirjastojen käyttökustannukset yhteensä . milj. mk                   | 1 184           | 292   | 335   | 642    | 903    | 745    | 492    | 448    | 158   | 480    | 5 676    |
| Kuntien menojen muutokset milj. mk                                                    |                 |       |       |        |        |        |        |        |       |        |          |
| Osuudet ja korvaukset kunnallisille ja yksityisille ammatillisille oppilaitoksille .. | + 11,3          | + 0,4 | + 1,9 | + 1,5  | — 3,6  | + 1,4  | + 1,9  | + 4,2  | + 2,2 | + 8,5  | + 29,7   |
| Korvaukset valtiolle .....                                                            | + 14,3          | + 3,9 | + 5,4 | + 11,6 | + 18,8 | + 15,3 | + 11,0 | + 12,5 | + 3,3 | + 11,6 | + 107,7  |
| Peruskoulun, lukion ja kirjaston valtionosuuden lisäys .....                          | — 10,9          | — 2,3 | — 3,0 | — 4,7  | — 6,3  | — 5,7  | — 4,2  | — 3,4  | — 1,3 | — 3,7  | — 45,4   |
| Lukion oppilaiden opintososiaalisten etujen saattaminen valtionosuuden piiriin ..     | — 14,5          | — 2,0 | — 2,2 | — 2,5  | — 1,4  | — 0,2  | — 0,1  | + 1,5  | —     | + 9,9  | — 11,5   |
| Oppilaiden rahallisten avustusten vähenys .....                                       | — 2,0           | — 0,4 | — 0,4 | — 1,0  | — 0,7  | — 1,5  | — 1,7  | — 0,2  | — 0,2 | — 0,1  | — 9,0    |
| Kuntien rahoituksen muutos milj. mk                                                   | — 1,8           | — 0,4 | + 1,7 | + 4,9  | + 6,8  | + 9,3  | + 6,9  | + 14,6 | + 3,0 | + 26,1 | + 71,5   |



ja oppikoulujen lukioasteen käyttökustannuksiin, lisääntyisivät kuntien menot vuoden 1979 kustannusten mukaan laskien noin 58 miljoonaa markkaa.

Ehdotetut toimenpiteet tasoittavat hallituksen käsityksen mukaan merkittävästi lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilasta kohden laskettuja kuntien nettomenoja. Samalla oppilaskohtaiset nettomenot tulevat nykyistä johdonmukaisemmin riippuvaisiksi kuntien kanto-kykyluokituksesta. Tämän vuoksi myös siinä rasituksessa, joka ammatillisen koulutuksen ja lukion nettomenoista aiheutuu kunnallista veroäyriä kohden, nykyisin vallitseva erittäin suuri hajonta pienenee olennaisesti.

Esityksen johdosta aiheutuu lisäkustannuksia suhteellisesti enemmän niille kunnille, jotka eivät tähän mennessä ole omalla kustannuksellaan järjestäneet esityksen mukaisia etuja ja joissa sijaitsevat oppilaitokset ovat perineet korkeita oppilasmaksuja. Toisaalta kustannusten jako muuttuu oikeudenmukaisemmaksi sen vuoksi, että valtio osallistuu myös uusien toimintojen rahoitukseen kuntien kanto-kykyluokitukseen perustuvalla prosenttiosuudella. Koska ehdotetulla uudistuksella saattaa olla vaikutuksia, jotka eivät ole tällä hetkellä tiedossa, pyritään uuden rahoitusjärjestelmän toimivuutta ja kustannuksia seuraamaan sekä ryhtymään tarvittaessa asianmukaisiin toimenpiteisiin.

#### 4.2. Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset

Lakiehdotuksen mukaisten keskiasteen oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisten etujen laajentamisen ja yhtenäistämisen seurauksena julkisen talouden menojen lisäystä vastaava 197 miljoonan markan kustannuserä siirtyy kotitalouksilta valtion ja kuntien maksettavaksi.

#### 4.3. Kokonaistaloudelliset vaikutukset

Keskiasteen oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisia etuja koskeva uudistus ei kasvattaisi koulutukseen käytettävää osuutta kansantaloudesta, vaan siirtäisi tähän asti kotitalouksien suorittamia menoja valtion ja kuntien maksettaviksi. Koulumatkakustannusten korvaaminen lisää jonkin verran julkisten liikennepalvelujen kysyntää.

### 5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa on eduskunnan käsiteltävänä ja eri ministeriöiden valmisteltavana erinäisiä lainsäädäntöhankkeita, joilla on läheisiä yhteyksiä käsillä olevaan hallituksen esitykseen. Ensinnäkin esitys liittyy koko ammatillisen koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistukseen, jonka valmistelu rakentuu ammattikoulutuslakityöryhmän mietinnössä (komiteamietintö 1980:73) esitettyihin näkökohtiin. Kun se on sopusoinnussa puheena olevan kokonaisuudistuksen kanssa, ei ole esitetä toteuttaa ammatillisten oppilaitosten rahoitusta ja niiden oppilaiden opintososiaalisia etuja koskevaa uudistusta jo tässä vaiheessa. Nyt esitettävä osittaisuudistus edistää koko lainsäädännön kodifiointia, joka on tarkoitus toteuttaa 1980-luvun aikana.

Hallitus on antanut esityksen eduskunnalle peruskoululaiksi ja lukiolaksi sekä niihin liittyväksi lainsäädännöksi (hall. es. 30/1982 vp.), jolla on tarkoitus uudistaa yleissivistävää koulua koskeva lainsäädäntö lähes kokonaisuudessaan. Koululainsäädännön kokonaisuudistukseen ei sisälly tässä esityksessä ehdotettavia uudistuksia. Tarkoitus on kuitenkin myöhemmin yhteensovittaa molemmat uudistukset muun muassa niin, että nyt annettavaksi ehdotettu laki lukion oppilaiden opintososiaalisista eduista kumottaisiin ja sen säännökset otettaisiin lukiolakiin. Koululainsäädännön kokonaisuudistusta koskevassa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain nimike niin, että siitä jätetään pois sana "kunnan". Jos mainittu ehdotus hyväksytään ennen kuin tähän esitykseen sisältyvä samaa lakia koskeva muutosehdotus, on tähän esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen (n:o 3) nimike vastaavasti muutettava.

Eduskunta on hyväksynyt sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelua ja valtionosuutta koskevan lainsäädännön uudistamisen (hall. es. 101/1981 vp.), joka koskee muun muassa invalidihuoltolain muuttamista. Mainitun, 17 päivänä syyskuuta 1982 vahvistetun lain mukaan ammattikasvatustalouden alaisissa invalidihuoltolain mukaisissa invalidien ammattioppilaitoksissa annettavaan invalidihuoltoon ja mainituille laitoksille valtion varoista suoritettaviin korvauksiin sovelletaan edelleen lain kumottu-

ja säännöksiä. Koska invalidien ammatillista koulutusta koskevat kysymykset ovat parhailaan erikseen selvitettävänä, ei tässä yhteydessä ole katsottu olevan edellytyksiä uudistaa kysymyksessä olevien oppilaitosten rahoitusta koskevaa järjestelmää.

Nyt annettava hallituksen esitys on sopu-soinnussa vireillä olevan valtionosuus- ja -avustusjärjestelmän kokonaisuudistussuunnitelmien

kanssa erityisesti siltä osin kuin on esitetty siirtymistä suoriteperusteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin, jotka yksinkertaistavat hallinnollista menettelyä. Tämän suuntaisesti kunnallistalouden neuvottelukunta on ehdottanut kehitettäväksi valtionosuus- ja -avustusjärjestelmää vuonna 1976 jättämässään mietinnössä (komiteanmietintö 1976:24).

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1. Lakiehdotusten perustelut

#### 1.1. Laki ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta

Yleisperusteluissa esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti ehdotetaan säädettäväksi laki ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta. Lain nimike on perusteltu sen vuoksi, että lakiehdotus koskee paitsi kyseisille oppilaitoksille myönnettäviä valtionosuuksia ja -avustuksia myös niitä osuuksia ja korvauksia, joita oppilaan kotikunta joutuu suorittamaan kunnallisille ja yksityisille oppilaitoksille sekä valtiolle.

#### 1 luku

#### Yleisiä säännöksiä

1 §. *Lain soveltamisala.* Lakiehdotus koskee lähes kaikkia ammattikasvatushallituksen alaisia ammatillisia oppilaitoksia. Kysymyksessä olevat oppilaitokset voivat olla valtion, kunnan tai kuntainliiton taikka yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämiä.

Invalidihuoltolaissa tarkoitettuihin ammatillisiin oppilaitoksiin lakia ehdotetaan sovellettavaksi vain niiden järjestämän väliaikaisen ammatillisen koulutuksen osalta. Muilta osin kyseisiin oppilaitoksiin sovelletaan niitä koskevia nykyisiä säännöksiä.

Lakiehdotuksen ulkopuolelle jäävät ammattikoulujen opettajaopistoista annetussa laissa (71/62) tarkoitettut ammattikoulujen opettajaopistot sekä kuulovammaisten ja näkövammaisten ammattikouluista annetussa laissa (819/71) tarkoitettut ammattikoulut, joista aiheutuvat kustannukset jäävät edelleen valtion

yksin vastattavaksi. Myöskään työllisyyskoulutuksesta annetussa laissa (31/76) tarkoitettut oppilaitokset ja ammattikurssikeskukset eivät kuulu lakiehdotuksen soveltamisalaan. Kun lakiehdotus koskee vain ammatillisia oppilaitoksia, jää sen soveltamisalan ulkopuolelle niin ikään oppisopimuslaissa (422/67) säädetty koulutus.

2 §. *Subde valtionosuuslakiin.* Lakiehdotus sisältää kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksia ja -avustuksia koskevat säännökset. Niiden lisäksi tulevat ehdotuksen mukaan sovellettaviksi kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (valtionosuuslain) säännökset. Lakiehdotuksessa ei ole pidetty lakiteknisesti tarkoituksenmukaisena toistaa valtionosuuslain säännöksiä, kuten nykyisessä eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista annetussa laissa on tehty, vaan siinä viitataan mainitun yleislain säännöksiin.

Säännösehdoituksen 2 momentissa on säännös poikkeuksista valtionosuuslakiin. Lakiehdotuksen valmistelun lähtökohtana on ollut se, että mahdollisuuksien mukaan pyritään ammatillisten oppilaitosten valtionosuusjärjestelmä tekemään yhdenmukaiseksi valtionosuuslain säännösten kanssa. Järjestelmän uudistaminen hallinnollisesti yksinkertaiseksi on edellyttänyt kuitenkin eräitä poikkeuksia valtionosuuslain säännöksistä. Kun valtionosuuslakia sovelletaan myös muilla hallinnonaloilla, ei tässä yhteydessä ole pidetty mahdollisena eikä tarkoituksenmukaisena ehdottaa muutoksia tehtäväksi itse valtionosuuslakiin. Kysymyksessä olevat poikkeussäännökset ehdotetaan sijoitettavaksi lakiteknisesti yhteen säännökseen.

Ensinnäkin tässä lakiehdotuksessa on pidetty tarpeellisenä omaksua valtionosuuslain 5 §:stä poikkeava käyttökustannusten määrittely, min-  
kä vuoksi kyseistä säännöstä ei sovelleta. Samoin ehdotetaan jätettäväksi soveltamatta valtionosuuslain 14 a §, jonka mukaan valtion viranomaisen vahvistettavaksi on alistettava eräät suuret käyttökustannuksina pidettävät hankinnat. Tämän säännöksen soveltaminen ei ole tarpeen, koska kysymyksessä oleviin käyttökustannuksiin valtionosuus määräytyy tämän lakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston vuosittain vahvistamien laskennallisten perusteiden mukaan.

Toiseksi valtionosuuden ja -avustuksen ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi opetustoimessa vakiintuneen käytännön mukaisesti oppilaitoksen tarvitseman tonttialueen hankinnasta aiheutuvat kustannukset. Nykyiseen verrattuna uutta on se, että säännös tekee mahdolliseksi huoneilojen hankkimisen muutoin kuin vain niitä rakentamalla. Samoin valtionosuuteen ja -avustukseen oikeuttavat maatalan ja harjoitusmetsän hankinnasta aiheutuvat kustannukset.

Kolmanneksi valtionosuuslain 3 §:n 5 kohdasta poiketen kulutustarvikkeiden perusvarastojen hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia ei lueta perustamiskustannuksiksi, vaan niihin myönnetään käyttökustannusten valtionosuutta 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan. Järjestely vastaa muun opetustoimen käytäntöä.

Neljänneksi on pidetty tarpeellisenä selkeyttää perustamis- ja käyttökustannusten välistä rajaa antamalla valtioneuvoston vahvistettavaksi ne perusteet, joiden mukaan oppilaitoksen uudisrakentamistyöt sekä korjaus- ja muutostyöt samoin kuin hankinnat luetaan oppilaitoksen toiminnan aloittamisen jälkeen perustamiskustannuksiin myönnettävän valtionosuuden tai -avustuksen piiriin kuuluviksi. Rajanveto määräytyisi samalla tavoin kuin peruskoulu- ja kirjastorakentamisessa valtioneuvoston vahvistaman markkamäärän perusteella. Sen allittavat hankkeet luettaisiin töiden laadusta riippumatta käyttökustannuksiksi ja vastaavat markkamäärän ylittävät rakennustyöt perustamiskustannuksiksi. Valtioneuvoston vahvistaman markkamäärän perusteella suurimmat hankkeet luettaisiin aina perustamiskustannuksiksi. Markkamääriä vahvistettaessa on tarkoitettu ottaa huomioon myös eri oppilasmuotojen erityispiirteet ja oppilaitosten kokoerot.

Viidenneksi valtionosuuslain 7 §:stä poiketen käyttökustannusten vähennykseksi ei lueta

työtoiminnan menoja, paitsi väliaikaisessa ammatillisessa koulutuksessa, eikä myöskään oppilasmaksuja. Ehdotus vastaa nykyistä käytäntöä. Samoin nykyisen käytännön mukainen on ehdotettu poikkeus, jonka mukaan rehtorien ja opettajien osalta saatuja eräitä korvauksia ei vähennetä käyttökustannuksista.

Kuudenneksi ehdotetaan, että valtionosuuslain 3 luvun säännöksiä sovellettaisiin perustamiskustannusten hyväksymisessä valtionavustukseen oikeuttaviksi menoiksi. Valtionosuuslain 31 §:n mukaan tällaista menettelyä ei sovelleta hankkeisiin, joihin voidaan myöntää harkinnanvaraisia valtionavustuksia. Valtionosuuslain 3 luvussa tarkoitettu käsittelyjärjestys on voimassa nykyisen lainsäädännön mukaan, eikä siitä ole perusteltua syytä luopua.

Seitsemänneksi ehdotetun poikkeuksen mukaan valtionosuuslain 18 §:n ennakoiden maksamista koskevaa säännöstä ei sovelleta väliaikaisesti järjestetyn ammatillisen koulutuksen valtionosuuksiin ja -avustuksiin.

Kahdeksanneksi ehdotetaan poikettavaksi valtionosuuslain 24 §:ssä säädetystä menettelystä, joka koskee oppilaitoksen luovuttamista. Pääsääntöisesti oppilaitoksen ylläpitäjän vaihdos tapahtuu siten, että oppilaitos siirtyy varoineen ja velkoineen uudelle omistajalle. Oppilaitoksen ylläpitäjän vaihtoa ehdotetaan yksinkertaistettavaksi niissä tapauksissa, jolloin uusi ylläpitäjä ryhtyy jatkamaan oppilaitoksen toimintaa. Muissa tapauksissa noudatetaan valtionosuuslain 24 §:ssä tarkoitettua valtionosuuksien ja -avustusten takaisin perintää.

3 §. *Valtionosuuden ja -avustuksen ehdot.* Nykyisin voimassa olevan lainsäädännön tapaan on pidetty tarpeellisenä ottaa ammatillisten oppilaitosten rahoitusta koskevaan lakiin valtionosuuden ja -avustuksen yleisiä ehtoja koskeva säännös. Kyseistä säännöstä ehdotetaan muutettavaksi aikaisempaan verrattuna kuitenkin siten, että siihen ei ole sisällytetty tarpeettomiksi katsottavia valtionosuuden ja -avustuksen ehtoja. Tällaisina ehtoina on poistettu ohjesäännön ja opetussuunnitelman vahvistamista, oppilasmaksuvapautuksia ja -helpotuksia sekä opetushenkilöstön kelpoisuutta koskevat vaatimukset. Uudeksi valtionosuuden ja -avustuksen ehdoksi hallitus ehdottaa sitä, että oppilaitoksen on oltava todellisen ja jatkuvan koulutustarpeen vaatima. Uusi edellytys on myös se, että oppilaitoksen toiminta on järjestettävä siten kuin siitä on säädetty ja määrätty. Tämä tarkoittaa sitä, että ammatillisen oppi-

laitoksen on noudatettava muun muassa oppilasvalinnasta ja oppilaiden opintososiaalisista eduista annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Viimeksi mainituista hallitus esittää tässä yhteydessä annettavaksi erityisen lain.

## 2 luku

### **Ammatillista peruskoulutusta antavien kunnallisten oppilaitosten valtionosuudet**

4 §. *Valtionosuus perustamiskustannuksiin.* Valtionosuudet perustamiskustannuksiin olisivat kaikille oppilaitosmuodoille samat ja ne määräytyisivät kuntien kantokykyluokituksen mukaan. Nykyisen käytännön mukaisesti valtionosuuslain 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettuihin kone-, kalusto-, väline- ja laitehankintoihin (laitehankinnat) myönnettävä valtionosuus ehdotetaan suuremmaksi kuin muihin perustamiskustannuksiin myönnettävä valtionosuus. Valtionosuuteen oikeuttaviin kustannuksiin ehdotetaan luettavaksi myös valtionosuuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut kustannukset lukuun ottamatta edellä 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa mainittuja kustannuksia.

Koska valtionosuus myönnetään oppilaitokselle eikä kunnalle tai kuntainliitolle, on 2 momentiksi ollut tarpeen ottaa asiaa selventävä säännös. Yhden kunnan ylläpitämälle oppilaitokselle myönnettävä valtionosuus määräytyy ehdotuksen mukaan sen kantokykyluokan mukaan. Kuntainliitossa valtionosuus myönnetään puolestaan kunkin kunnan kantokykyluokan mukaan, jolloin kunkin kunnan osuudeksi oppilaitoksen perustamiskustannuksista katsotaan sen todennäköistä oppilasmäärää vastaava osuus oppilaitoksen oppilasmäärästä.

Pykälän 3 momentin mukaan valtionosuuden ehtona on, että oppilaitos on saanut opetusministeriöltä luvan perustamiskustannuksia aiheuttavaan toimenpiteeseen.

5 §. *Valtionosuuteen oikeuttavat käyttökustannukset.* Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillista peruskoulutusta antavan kunnallisen oppilaitoksen käyttökustannuksiin myönnetään lakisääteistä valtionosuutta. Pykälän 1 momentissa oleva valtionosuuteen oikeuttavien käyttökustannusten määrittely poikkeaa jossakin määrin valtionosuuslain vastaavasta säännöksestä. Ehdotettu määrittely vastaa kuitenkin periaatteessa muun opetustoimen nykyisiin

säännöksiin perustuvaa järjestelmää. Poikkeaminen valtionosuuslain käyttökustannusten ryhmittelystä on perusteltua ensinnäkin sen vuoksi, että nyt ehdotettu ryhmittely soveltuu paremmin koulutoimelle kuin valtionosuuslaissa oleva ryhmittely. Toiseksi ehdotettu käyttökustannusten määrittely on perusteltua hallinnon sisäisen yhtenäisyyden saavuttamiseksi sekä myös valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon pysyttämiseksi ennallaan.

Ehdotetussa 5 §:n 1 momentissa valtionosuuteen oikeuttavat käyttökustannukset jaetaan viiteen kohtaan. Näistä 1 kohdan mukaan rehtorien ja opettajien palkkoihin ja niihin liittyviin kustannuksiin myönnettävä valtionosuus määräytyy virkojen ja tuntiopetuksen määrän perusteella siten, että näin saatu laskennallinen rahamäärä vastaa likimäärin todellisia kustannuksia. Tarkoituksena on ottaa rahamäärässä laskennallisesti huomioon myös opettajien täydennyskoulutuksen vuoksi sijaisista aiheutuvat kustannukset. Yksityiskohtaisista laskentaperusteista ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Ehdotettu järjestelmä yksinkertaistaa olennaisesti valtionosuuden myöntämistä.

Ehdotetun 1 momentin 2 kohdan mukaan valtionosuuteen oikeuttaisivat oppilaalle maksuttoman päivittäisen koulukuljetuksen järjestämisestä ja koulumatkasta suoritetusta korvauksesta aiheutuvat kustannukset. Valtioneuvosto määräisi kyseisten valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten perusteet.

Ehdotetun 1 momentin 3 kohdan mukaan oppilaitoksen yhteydessä toimivan oppilasasuntolan käyttökustannukset oikeuttavat valtionosuuteen. Valtionosuuden myöntämisen edellytyksenä on kuitenkin lakiehdotuksen mukaan se, että ammatikasvatushallitus on hyväksynyt asuntolan käytettäväksi oppilasasuntolana. Valtionosuuden perusteena ovat lakiehdotuksen mukaan asuntolasta aiheutuvat todelliset kustannukset.

Ehdotetun 1 momentin 4 kohdan mukaan ammatillisten oppilaitosten toiminnan kannalta tarpeellisten ja tarkoituksenmukaisten huoneilojen vuokrista aiheutuviin kustannuksiin valtionosuus suoritetaan todellisten vuokramenojen perusteella. Lisäksi oppilaitoksen pääomakustannuksiin suoritetaan edelleen valtionosuutta myös vuokra-arvon perusteella. Siihen luetaan vuokra-arvojen määräämisperusteista annetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti myös rakennusten vuotuiset kunnossapitokustannukset.

Ehdotetun 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuihin muihin käyttömenoihin luetaan oppilaitoksen toiminnasta aiheutuvat hallinto- ja kiinteistökustannukset, maksuttoman kouluruokailun järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sekä muut tarpeelliset kustannukset. Hallintoelinten jäsenten palkkioista aiheutuvia kustannuksia ei, kuten ei valtionosuuslaissakaan, lueta valtionosuuteen oikeuttaviksi. Myös oppilaitosten harjoittaman työtoiminnan erilliskustannukset jäävät valtionosuuden ulkopuolelle. Tarkoituksena on kuitenkin ottaa valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti muiden oppilaskohtaisten käyttömenojen määrää vahvistettaessa huomioon myös työnopetuksen edellyttämien harjoitustöiden raaka- ja tarveaineiden hävikkiä vastaavat kustannukset.

Valtioneuvosto vahvistaa ehdotetun 2 momentin mukaan etukäteen vuosittain ne perusteet, joiden mukaisesti ammattikasvatushallitus määrää muiden käyttömenojen määrän eri tyyppisiä oppilaitoksia tai tarvittaessa eri oppilaitoksia varten. Tällöin voidaan myös oppilaitosten kokoorot ottaa huomioon. Ammatillisten oppilaitosten käyttökustannusten määrässä olevien suurten vaihtelujen vuoksi kysymyksessä olevien perusteiden määräämisessä ei kuitenkaan voida ottaa yleisesti käyttöön peruskoulun ja lukion vastaavien kustannusten mukaisia oppilaitosmuotokohtaisia porrastusperusteita. Muiden käyttömenojen määrät on kuitenkin tarkoitus vahvistaa samoja menettelytapoja noudattaen kuin vastaavat menot vahvistetaan muussa koulutoimessa, vaikka oppilaskohtaiset käyttömenot joudutaan aluksi monissa tapauksissa määräämään oppilaitoskohtaisesti. Kun oppilaskohtaiset käyttömenot vahvistetaan todennäköisten kustannusten perusteella, on edellytettävä, että vahvistetut käyttömenot yhteenlaskettuna vastaavat kunkin oppilaitosmuodon todellisia keskimääräisiä käyttökustannuksia. Vahvistamispäätöstä tehtäessä joudutaan etukäteen arvioimaan yleisessä kustannustasossa tapahtuvista muutoksista aiheutuvat oppilaitosten kustannusten muutokset. Sen vuoksi ammatillisten oppilaitosten oppilaskohtaisia käyttömenoja on tarkistettava, jos jälkikäteen todettu yleisen kustannustason muutos poikkeaa olennaisesti arvioidusta. Tarkistamispäätös voidaan myös tehdä, jos kustannukset ovat mahdollisesta muusta syystä olennaisesti muuttuneet.

6 §. *Valtionosuus käyttökustannuksiin.* Py-

kälän 1 momentin mukaan valtionosuus ammatillisten oppilaitosten käyttökustannuksiin myönnetään kuntien kantokykyluokituksen perusteella. Valtionosuusasteikko on 52—87 prosenttia, ja se on sama kaikille oppilaitosmuodoille.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa on säännelty yksityiskohtaisesti se, miten valtionosuus käyttökustannuksiin määräytyy kuntainliiton ylläpitämässä oppilaitoksessa sekä siinä tapauksessa, että oppilaitoksessa on oppilaita eri kunnista.

### 3 luku

#### Ammatillista peruskoulutusta antavien yksityisten oppilaitosten valtionavustukset

7 §. *Valtionavustus perustamiskustannuksiin.* Ehdotuksen mukaan yksityiselle ammatilliselle oppilaitokselle perustamiskustannuksiin myönnettävä valtionavustus on vähintään 33 prosenttia eli sama kuin 10 kantokykyluokkaan kuuluvalla kunnalla. Erityisistä syistä valtionavustusta voidaan myöntää mainittua prosenttimäärää enemmänkin, mutta kuitenkin vain valtion tulo- ja menoarvion rajoissa.

8 §. *Valtionavustus käyttökustannuksiin.* Yksityiselle ammatilliselle oppilaitokselle ehdotetaan myönnettäväksi valtionavustusta käyttökustannuksiin samojen perusteiden mukaan kuin kunnalliselle oppilaitokselle. Valtionavustuksesta on kuitenkin vähennettävä eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetun lain (382/69) mukainen eläkekustannusosuus.

9 §. *Valtionavustuksen enimmäismäärä.* Säännösehdotuksen tarkoituksena on estää se, ettei oppilaitos voi valtionavustuksen laskennallisten perusteiden vuoksi saada perusteetonta etua.

10 §. *Kunnallisia oppilaitoksia koskevien säännösten soveltaminen.* Yksityisten oppilaitosten valtionavustuksia koskeva menettely ehdotetaan samanlaiseksi kuin vastaavien kunnallisten oppilaitosten.

### 4 luku

#### Valtionosuudet ja -avustukset muuhun amatilliseen koulutukseen

11 §. *Valtionavustus ammatillisille erikoisoppilaitoksille.* Säännösehdotus koskee niin sa-

notuille ammatillisille erikoisoppilaitoksille myönnettäviä valtionavustuksia. Ehdotuksen mukaan valtioneuvosto päätöksellään määräisi, mitkä oppilaitokset luetaan erikoisalojen ammattikouluiksi, ammattioppilaskouluiksi ja ammattiopistoiksi sekä liikealan erikoisoppilaitoksiksi. Uutta oppilaitosta perustettaessa on vastedes tarkoitusta määrätä siitä, onko oppilaitos luettava puheena olevaksi ammatilliseksi erikoisoppilaitokseksi vai ammatillista peruskoulutusta antavaksi oppilaitokseksi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ammatillisen erikoisoppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan myöntää harkinnanvaraista valtionavustusta perustamiskustannuksiin. Valtionavustukseen oikeuttaviksi perustamiskustannuksiksi luetaan valtiosuuslain 3 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettut kustannukset. Valtionavustusta on mahdollista myöntää vain valtion tulo- ja menoarvion rajoissa.

Käyttökustannuksiin myönnetään 1 momentin 2 kohdan mukaan lakisääteistä valtionavustusta, ja se määräytyy palkkakustannusten osalta laskennallisten perusteiden mukaisesti. Muilta osin valtionavustus myönnetään todellisten kustannusten mukaan. Oppilaiden opintosiaalisista eduista aiheutuviin kustannuksiin ei kuitenkaan myönnetä valtionavustusta. Toisaalta kyseisten etujen järjestämisvelvollisuutta ei ole tarkoitus asettaa näille oppilaitoksille.

Laskennallisten perusteiden soveltaminen 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuihin muihin käyttökustannuksiin ei ole tarkoituksenmukaista, koska oppilaitokset ovat varsin erilaisia ja koska niiden toiminta saattaa vuosittain vaihdella hyvinkin paljon. Oppilaitoksen muiden käyttökustannusten tarpeellisuutta harkittaessa tulisi ottaa huomioon kysymyksessä olevan oppilaitoksen erityispiirteet.

12 §. *Valtiosuus ja -avustus ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulutukseen.* Kunnallinen ja yksityinen ammatillista peruskoulutusta antava oppilaitos saa valtiosuutta tai -avustusta järjestämäänsä jatko- ja täydennyskoulutusta varten olevan kurssiosaston johtajan tai vastaavan palkkaus- ja muista siihen liittyvistä kustannuksista. Lisäksi oppilaitokselle voidaan nykyiseen tapaan myöntää jatko- ja täydennyskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin valtionavustusta valtion tulo- ja menoarvion rajoissa. Nykyisestä käytännöstä poiketen valtionavustukseen oikeuttavat menot ehdotetaan määrättäviksi laskennallisesti. Säännöksen 3

momentissa ehdotetaan, että myös ammatillisten erikoisoppilaitosten järjestämien erillisten jatko- ja täydennyskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin voidaan myöntää valtionavustusta.

13 §. *Valtiosuus ja -avustus väliaikaiseen ammatilliseen koulutukseen.* Väliaikaisen ammatillisen koulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin ehdotetaan myönnettäväksi oppilaitoksen ylläpitäjälle valtiosuutta ja ja -avustusta samojen periaatteiden mukaisesti kuin voimassa olevassa lainsäädännössä. Valtiosuus ja -avustus määräytyisivät siis todellisten eikä laskennallisten perusteiden mukaan kuten kiinteämuotoisen ammatillisten koulutuksen osalta tässä esityksessä ehdotetaan.

## 5 luku

### Oppilaan kotikunnan maksuosuudet ja korvaukset

14 §. *Velvollisuus osallistua ammatillisten oppilaitosten kustannuksiin.* Lakiehdotuksen mukaan oppilaan kotikunnan velvollisuudet osallistua ammatillisesta koulutuksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen laajenevat merkittävästi. Säännöksessä ehdotetaan kotikunnan velvollisuudesta osallistua ammatillista peruskoulutusta järjestävien valtion, kunnallisten ja yksityisten ammatillisten oppilaitosten kustannuksiin. Velvollisuus ei koske kuitenkaan näiden oppilaitosten toimeenpanemien jatko- ja täydennyskurssien eikä myöskään väliaikaisen ammatillisen koulutuksen kustannuksia. Ammatilliset erikoisoppilaitokset jäävät myös säännösehdoituksen soveltamisalan ulkopuolelle.

15 §. *Maksuosuus kunnalliselle oppilaitokselle.* Säännösehdoituksessa säännellään oppilaan kotikunnan kunnallisen oppilaitoksen ylläpitäjälle suorittaman maksuosuuden määräytymisestä. Menettelyn saattamiseksi mahdollisimman yksinkertaiseksi ehdotetaan, että kyseinen maksuosuus määräytyisi laskennallisin perustein. Pykälän 2 momentissa annetaan kunnille mahdollisuus sopia tarvittaessa maksuosuuksien ennakoiden maksamisesta.

16 §. *Korvaus yksityiselle oppilaitokselle.* Oppilaan kotikunnan yksityiselle oppilaitokselle maksama korvaus ehdotetaan määräytyväksi samalla tavoin kuin kunnalliselle oppilaitokselle suoritettava maksuosuus. Lisäksi on pidet-



ty tarpeellisenä, että myös kuntien maksuvelvollisuudelle on asetettu yläraja samaan tapaan kuin valtionavustuksille 9 §:ssä. Käytännössä näistä säännösehdoista seuraa, ettei valtion ja kuntien yhteenlaskettu rahoitus yksityiselle oppilaitokselle voi vuosittain olla suurempi kuin oppilaitoksen todelliset käyttökustannukset. Pykälän 3 momentin mukaan kunnat maksavat korvauksiin myös ennakkoa.

17 §. *Korvaus valtiolle.* Oppilaan kotikunta on säännösehdoituksen mukaan velvollinen suorittamaan korvauksen valtiolle sen mukaan, kuinka monta kunnasta kotoisin olevaa oppilasta opiskelee valtion ylläpitämässä ammatillisessa oppilaitoksessa. Eri oppilaitosmuotojen välisten suurten kustannuserojen vuoksi korvausperusteeksi on otettu valtion kaikkien ammatillisten oppilaitosten oppilaskohtaiset kustannukset. Ne määrätään vuosittain todennäköisten keskimääräisten kustannusten perusteella. Lisäksi ehdotetaan, että korvaus suoritettaisiin kahdessa erässä.

## 6 luku

### Erinäisiä säännöksiä

18 §. *Oppilaan kotikunta.* Säännösehdoituksessa on määriteltä oppilaan kotikunta yhdenmukaisesti lukiota koskevan vastaavan säännöksen kanssa.

19 §. *Valtion asianomainen viranomainen.* Nykyistä käytäntöä vastaavaksi ehdotetaan säänneltäväksi valtionosuuslaisia tarkoitettu valtion asianomainen viranomainen. Tämän mukaisesti valtionosuuksiin ja -avustuksiin liittyvien tehtävien pääosasta vastaisi ammattikasvatushallitus.

20 §. *Yhteiset käyttökustannukset.* Käytännössä on osoittautunut ongelmalliseksi samassa kiinteistössä tai samoissa huonetiloissa toimivien eri oppilaitosten tai muiden laitosten käyttökustannusten jakaminen kullekin laitokselle kuuluvaksi. Tämän vuoksi on ollut tarpeen ehdottaa otettavaksi sitä koskeva säännös, johon sisältyvät kustannusten jakamisperusteet.

21 §. *Valtionosuus ja -avustus uuden opetushenkilöstön palkkaukseen.* Säännösehdotus vastaa nykyistä käytäntöä siten muutettuna, että muun kuin uuden opetushenkilöstön liisäykset eivät kuulu valtion tulo- ja menoar-

viossa osoitettavien enimmäismäärien piiriin. Tämän henkilöstön palkkaukset sisältyisivät ennalta vahvistettaviin muihin oppilaskohtaisiin käyttömenoihin. Henkilöstön määriä koskevat ehdotukset käsittelee tältä osin vuosittain ammattikasvatushallitus.

22 §. *Asetuksenantovaltuutus.* Lakiehdotukseen on otettu tavanomainen asetuksenantovaltuutus.

23 §. *Voimaantulo.* Säännöksessä ehdotetaan kumottavaksi laki eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista sekä muussa ammatillisia oppilaitoksia koskevassa lainsäädännössä olevat valtionosuuksia ja -avustuksia koskevat säännökset. Tarkoituksena on myös, että ammatillisen koulutuksen alueellisesta tukemisesta annetun lain voimassaolokaikaa ei ehdoteta jatkettavaksi kuin vuoden 1984 loppuun. Voimaantulosäännöksen ehdotetaan myös otettavaksi säännös, jonka mukaan ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain toimeenpanemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Koko hallituksen esityksen voimaantuloa käsitellään jäljempänä kohdassa 3.

24 §. *Siirtymäsäännökset.* Lakia sovelletaan sen voimaantulon eli 1 päivän tammikuuta 1985 jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Mahdollisten tulkintaongelmien poistamiseksi on katsottu tarpeelliseksi ehdottaa otettavaksi lakiehdotukseen rakenteilla olevien laitosten perustamiskustannuksia koskeva siirtymäsäännös, jonka mukaan eräissä tapauksissa perustamiskustannuksiin myönnetään valtionosuutta ja -avustusta aikaisemmin voimassa olevan lain säännösten nojalla. Lisäksi ehdotetaan 2 momentiksi säännöstä, jonka mukaan kuntien korvausten maksaminen valtion oppilaitoksissa käyvistä oppilaista tulee voimaan vaiheittain vuosina 1985—1987.

### 1.2. Laki keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Koska edellä ehdotetulla lailla ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta kumotaan laki eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista, on keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annettua lakia tarpeen muuttaa viittaamalla vastaavaan sanktiosäännökseen kuntien ja kuntain-



liittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa.

### 1.3. Laki kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain muuttamisesta

4 §. Pykälän 1 momentissa korotetaan peruskoulun käyttökustannuksiin myönnettävää valtionosuutta kaikissa kantokäylyluokissa yhdellä prosenttiyksiköllä. Uusi valtionosuusasteikko on uudistuksen jälkeen 52—87 prosenttia, mikä on siis sama kuin edellä on ehdotettu ammatillisille oppilaitoksille.

Pykälän 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska sen korvaisi esityksessä erikseen ehdotettava laki perus- ja keskiasteen koulutusta varten kunnille myönnettävistä lisäavustuksista. Pykälän 5 momentin suomenkieliseen tekstiin on tehty koululainsäädännön kokonaisuudistuksesta johtuva lakitekkinen korjaus.

5 §. Pykälän 1 momentissa on yhdenmuikaisesti peruskoulun käyttökustannusten kanssa lukion käyttökustannusten valtionosuusasteikkoa korotettu yhdellä prosenttiyksiköllä kaikissa kantokäylyluokissa. Pykälän 2 momenttiin on ehdotettu otettavaksi uusi 1 a kohta, jonka mukaan lukion valtionosuuteen oikeutaviksi käyttökustannuksiksi tulisivat oppilasasuntoloista sekä lukion oppilaille maksutoman päivittäisen koulukuljetuksen järjestämisestä ja koulumatkasta suoritetusta korvauksesta aiheutuvat kustannukset. Koulumatkakustannukset koskisivat vain päiväkouluna toimivan lukion oppilaita. Valtioneuvosto vahvistaisi mainittujen kustannusten perusteet, jotka on tarkoitus määrätä samansisältöisiksi kuin ammatillisissa oppilaitoksissa. Lukion oppilaan asumisesta lukion omassa tai peruskoulun oppilasasuntolassa aiheutuvat kustannukset oikeuttavat ehdotuksen mukaan valtionosuuteen.

8 ja 10 §. Säännöksiin on tehty kirjastojen osalta valtionosuusprosenttien korotus yhdellä prosenttiyksiköllä.

### 1.4. Laki perus- ja keskiasteen koulutusta varten kunnille myönnettävistä lisäavustuksista

1 §. Kuntien taloudellista rasitusta pyritään

nykyisin keventämään muun muassa kuntien yleisistä rahoitusavustuksista annetussa laissa (1077/77) tarkoitetuilla verotulojen täydennyksellä ja harkinnanvaraisilla rahoitusavustuksilla. Valtionosuus- ja -avustusjärjestelmää kehitettäessä on pyrkimyksenä sisällyttää kaikki harkinnanvaraiset avustukset tähän järjestelmään. Ottaen kuitenkin huomioon peruskoulun sekä kehitysalueiden ammatillisten oppilaitosten nykyisten lisäavustusten merkityksen kunnallistaloudelle sekä sen, että tässä hallituksen esityksessä ehdotettu rahoitusjärjestelmän uudistus saattaa aiheuttaa kohtuuttomia ja osittain myös odottamattomia taloudellisia rasituksia eräille kunnille, ehdotetaan annettavaksi erityinen laki, jonka mukaan kunnille voidaan myöntää lisäavustusta perus- ja keskiasteen koulutusta varten. Lisäavustus on ehdotuksen mukaan lakisääteinen. Vaikka kysymyksessä on lakisääteinen lisäavustus, siihen sovelletaan valtionosuuslain valtionavustuksia koskevia säännöksiä.

2 §. Säännösehdotuksessa on mainittu ne oppilaitokset, joiden käyttökustannuksiin sekä vastaavasti käyttökustannuksista suoritettaviin maksuosuuksiin ja korvauksiin lisäavustusta myönnetään. Säännöksen soveltamisalaan kuuluvat perusasteen oppilaitokset sekä keskiasteen oppilaitoksista lukiot ja ammatillista peruskoulutusta antavat oppilaitokset.

3 §. Säännöksessä on määritelty lisäavustuksen myöntämisen yleiseksi edellytykseksi se, että vaikeassa taloudellisessa asemassa olevalle kunnalle koulumenoista aiheutuva taloudellinen rasitus tulisi muutoin kohtuullista raskeammaksi. Säännösehdotuksen mukaan valtioneuvosto vahvistaa lisäavustuksen myöntämisperusteet vuosittain. Hallituksen mielestä perusteet tulisi määrätä sellaisiksi, että myös muut kuin kaikkein alimpiin kantokäylyluokkiin kuuluvat kunnat voisivat saada avustusta. Erityisesti siirtymävaiheen aikana avustusta tulisi voida myöntää kaikille sellaisille kunnille, joille järjestelmän muutoksesta aiheutuu olennaisia kunnallistaloudellisia vaikeuksia. Kun uuden järjestelmän toimivuudesta ei ole riittävä tarkkoja kuntakohtaisia tietoja, tulee lisäavustuksella voida korjata kuntakohtaiset kohtuuttoman suuriksi nousseet kustannukset. Käytännössä valtioneuvosto harkitsee vuosittain sen pennimäärän, jonka ylittävää perus- ja keskiasteen koulutuksesta aiheutuvaa veroäyrirasitusta pidetään perusteena lisäavustuksen myöntämiselle.

4 §. Säännösehdotus sisältää lisäavustuksen hakemista ja myöntämistä koskevan menettelyn. Tarkoituksena on nopeuttaa huomattavasti nykyisin voimassa olevaa järjestelmää.

5 §. Pykälässä ehdotetaan tavanmukaista valituskieltoa opetusministeriön lisäavustusta koskevaan päätökseen.

6 ja 7 §. Pykälät sisältävät asetuksenantovaltuuden sekä voimaantulosäännöksen. Laki ehdotukseen liittyen on esitykseen sisältyvässä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun muuttamista koskevassa lakiehdotuksessa ehdotettu kumottavaksi mainitun lain 4 §:n 4 momentin säännös, joka koskee lisäavustuksen myöntämistä vaikeassa taloudellisessa asemassa olevalle 1 kantokyläluokkaan kuuluvalla kunnalla.

### 1.5. Laki ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista

Ammatillisten oppilaitosten opintososiaaliset edut liittyvät läheisesti näiden oppilaitosten rahoitusta koskeviin säännöksiin. Tästä huolimatta opintososiaalisia etuja koskevia säännöksiä ei ole syytä sisällyttää lakiehdotukseen ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta, vaan parempi on antaa niitä koskeva erillinen lakiehdotus. Ehdotettu laki ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista sisältää yleisiä säännöksiä (1—3 §), oppilaiden opintososiaalisia etuja koskevat säännökset (4—7 §) sekä erinäisiä säännöksiä (8 ja 9 §). Lakiehdotus on tarkoitettu pysyväiseksi siihen saakka, kunnes koko ammatillisten oppilaitosten lainsäädäntö kodifioidaan.

1 ja 2 §. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi samoihin kunnallisiin, yksityisiin ja valtion ammatillisiin oppilaitoksiin, joita ehdotettu laki ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta koskisi. Ehdotetun 2 §:n 2 momentin mukaan lakia ei kuitenkaan sovelleta ammatillisiin erikoisoppilaitoksiin. Näille oppilaitoksille ei ole perusteltua asettaa velvollisuutta oppilaiden opintososiaalisten etujen järjestämisestä tai antamisesta, koska valtio ei edellä ehdotetun mukaisesti osallistu niistä aiheutuviin käyttökustannuksiin. Laki ei myöskään koske invalidi-huoltolaissa tarkoitettuja oppilaitoksia. Niin ikään ammatillinen jatko- ja täydennyskoulutus jää lain ulkopuolelle.

3 §. Säännöksessä ehdotetaan, että väliai-

kaiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuvalla oppilaalla järjestetään tai annetaan samat opintososiaaliset edut kuin muussakin ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevalle oppilaalle. Lisäksi väliaikaisessa ammatillisessa koulutuksessa oleville oppilaille voidaan antaa eräitä lisätyjä opintososiaalisia etuja valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

4 §. Säännöksessä ehdotetaan, että kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa annettava opetus on oppilaalle maksuton. Käytännössä ehdotus merkitsee sitä, että oppilaitokset eivät saa periä oppilailta lukukausimaksuja. Säännöksen 2 momentin mukaan ammattikasvatushallituksen luvalla oppilaitos voi erityisestä syystä antaa luvan oppilasmaksujen perimiseen. Lupa voisi tulla kysymykseen esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, että valtionosuuksien ja -avustusten laskennallisten määrätymisperusteiden vuoksi oppilaitoksen saama muu rahoitus ei riitä kattamaan oppilaitoksen tarpeellisia kustannuksia.

5 §. Säännösehdotus velvoittaa ammatillisen oppilaitoksen järjestämään oppilaalleen jokaisena työpäivänä riittävän kouluaterian, jonka on oltava maksuton. Niissä oppilaitoksissa, joissa kouluruokailu on jo järjestetty maksullisena, joudutaan poistamaan oppilailta peritty maksut. Muiden oppilaitosten tulee puolestaan järjestää kouluruokailu joko yksin tai yhdessä jonkun muun tai muiden oppilaitosten kanssa oppilaille ilmaisena. Kysymyksessä oleva velvollisuus on hoidettava vain niinä päivinä, jolloin oppilaitoksessa annetaan opetusta tai oppilaille on järjestetty muuta toimintaa.

6 §. Säännöksen mukaan ammatillinen oppilaitos voi järjestää oppilaitoksesta kaukana asuvalle oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen. Jos kuljetuksen järjestäminen ei jostakin syystä ole mahdollista, oppilaalle voidaan korvata hänen koulumatkastaan aiheutuvat kustannukset. Koulukuljetuksen ja matkakustannusten korvauksen maksaminen ehdotetaan tapahtuvaksi valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Tarkoitus on, että mainitut perusteet määrättäisiin samansisältöisiksi kuin nykyisin on määrätty ilmaisen koulun kuljetuksen järjestämisestä kehitysalueen ammatillisten oppilaitosten oppilaille annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1037/81). Tämän päätöksen mukaisesti kysymyksessä olevat edut voidaan antaa oppilaalle, jonka koulumatka on yhteen suuntaan yli viisi kilometriä. Päivittäiseen koulu-

matkaan odotuksineen käytettävä aika ei saa kuitenkaan muodostua kolmea tuntia pidemmäksi.

Mainitun valtioneuvoston päätöksen mukaan päivittäinen kouluun kuljetus on järjestettävä taloudellisinta kuljetustapaa käyttäen. Vastavasti sellaisesta koulumatkasta aiheutuvat kustannukset korvataan taloudellisimman kuljetustavan mukaisina. Oppilaalle ilmaisesta päivittäisestä koulumatkasta tai sellaisesta kouluun kuljetuksesta aiheutuvat kustannukset voivat olla etua saavaa oppilasta kohti enintään yleisten kulkuneuvojen vahvistettujen henkilötaksojen mukaiset vähennettynä säännöllisesti toistuvista matkoista annettavalla alennuksella. Siinä tapauksessa, että yleisten liikenneyhteysien puuttumisen takia oppilas joutuu käyttämään muita kulkuvälineitä, tästä aiheutuvat kustannukset korvataan valtion virkamiesten matkakustannusten korvaamisesta voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Korvaus voi kuitenkin nousta oppilasta kohti enintään mainittuun yleisten kulkuneuvojen henkilötaksojen enimmäismäärään saakka. Lisäksi mainitussa valtioneuvoston päätöksessä on määrätty, että valtionosuutta määrättäessä otetaan huomioon ilmaisen päivittäisen kuljetuksen järjestämisestä sekä sellaisesta koulumatkasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta aiheutuvat todelliset kustannukset kunkin lukuvuoden alkamis- ja päättymispäivän välisenä aikana.

7 §. Säännöksessä ehdotetaan, että oppilaan asuminen ammattikasvatustalouden hyväksymässä oppilasasuntolassa on maksutonta. Käytännössä uudistus merkitsee sitä, että mainituissa asuntoloissa asumisesta ei enää peritä vuokria.

8 §. Säännösehdotukseen sisältyy tavanomainen asetuksenantovaltuus.

9 §. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985, mistä lukien oppilaiden koulumatkat voidaan järjestää tai niistä aiheutuvat kustannukset korvata koko maassa. Ammatillisten oppilaitosten oppilasmaksut, joihin sisältyvät myös vuokrat oppilasasuntoloista, poistetaan sekä ilmainen kouluateria järjestetään puuttuvilta osiltaan kahdessa vaiheessa. Uudistus toteutetaan vuonna 1986 Lapin, Oulun, Vaasan, Keski-Suomen, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneissä sijaitsevilla oppilaitoksissa ja vuonna 1987 muissa lääneissä sijaitsevilla oppilaitoksissa.

## 1.6. Laki lukion oppilaiden opinto-sosiaalisista eduista

Lakiehdotus sisältää kohdassa 1.5. tarkoitetun lakiehdotuksen kanssa yhdenmukaiset säännökset, jotka koskevat opintososiaalisten etujen järjestämistä lukion oppilaille. Valtioneuvosto vahvistaa lakiehdotuksen 4 §:n mukaan perusteet, joiden mukaisesti lukion oppilaalle järjestetään maksuton koulukuljetus tai suoritetaan koulumatkasta oppilaalle aiheutuvat kustannukset. Perusteet on tarkoitus määrätä vastaavanlaisiksi kuin edellä esitetyt ammatillisten oppilaitosten oppilaita koskevat. Kuitenkin lisäksi päätökseen on tarkoitus ottaa määräys, jonka mukaan oppilaan on käytävä koulua asuinpaikkaansa lähinnä olevassa tai siinä lukiossa, johon hänen oppilaiden ottamisesta lukioon annetun asetuksen 1 §:ssä (464/79) tarkoitettu sijoitustoimikunta on sijoittanut. Tällä tavoin estetään se, ettei oppilas voi valita lukiota epäasiallisin perustein.

## 1.7. Laki opettajankoulutuslain 8 ja 9 §:n muuttamisesta

8 §. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että harjoittelukoulujen lukioasteen oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään samalla tavoin ja samaa aikataulua noudattaen kuin kunnallisen lukion oppilaille.

9 §. Muutosehdotuksella kunnat saatetaan velvollisiksi osallistumaan valtion harjoittelukoulujen lukioasteen oppilaista aiheutuviin käyttökustannuksiin.

## 1.8. Laki Suomalais-venäläisestä koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta

8 §. Pykälän 3 momentin mukaan Suomalais-venäläisen koulun lukioasteen oppilaille järjestetään samat opintososiaaliset edut kuin kunnallisen lukion oppilaille. Tässä yhteydessä ehdotetaan myös, että koulu voisi järjestää koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaille maksuttoman koulukuljetuksen tai suorittaa koulumatkasta oppilaille aiheutuvat kustannukset valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti (1 momentti).

10 §. Säännösehdotuksen mukaan kunnat tulevat oppilaiden kotikuntina velvollisiksi osallistumaan myös Suomalais-venäläisen koulun lukioasteen käyttökustannuksiin.

### 1.9. Laki Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi samaa tarkoittavat muutokset kuin Suomalais-venäläisestä koulusta annettuun lakiin.

## 2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Hallituksen esitys on laadittu niin, ettei asetuksella annettavia säännöksiä juurikaan tarvitsi antaa. Kuitenkin ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta on välttämätöntä antaa asetus, jossa selvennetään muun muassa kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun asetuksen (875/75) soveltamista. Lisäksi erityisesti valtionosuuksien ja -avustusten

sekä maksuosuuksien ja korvausten laskennallisten perusteiden vuoksi joudutaan valmistelemaan useita valtioneuvoston päätöksiä. Nämä samoin kuin mainittu asetus on tarkoitettu antaa hyvissä ajoin ennen lain voimaantuloa.

## 3. Voimaantulo

Kaikki hallituksen esitykseen sisältyvät lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tamikuuta 1985. Koska kysymyksessä on erittäin perustavaa laatua oleva uudistus, ei aikaisempaan voimaantuloon ole edellytyksiä. Myös taloudellisten näkemien vuoksi lain voimaantuloajankohdaksi on ehdotettu vuoden 1985 alkua. Viimeksi mainittujen syiden vuoksi on keskiasteen oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisten etujen järjestäminen ja antaminen porrastettu alueellisesti vuosiksi 1985—1987. Myös eräät kuntien korvaukset tulevat täysimääräisesti maksettaviksi vuonna 1987.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

## Laki

### ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

#### 1 luku

#### Yleisiä säännöksiä

#### 1 §

#### *Lain soveltamisala*

Tätä lakia sovelletaan ammatillisiin oppilaitoksiin, joita tarkoitetaan ammattioppilaitoksista annetussa laissa (184/58), teknillisistä oppilaitoksista annetussa laissa (153/39), kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista annetussa laissa (234/70), merenkulkuoppilaitoksista annetussa laissa (397/75), maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetussa laissa (62/62), metsäoppilaitoksista annetussa laissa (141/64), sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta annetussa laissa (598/67) ja kunnallisesta kodinhoitoavusta annetussa laissa (270/66).

Invaliidihuoltolaissa (907/46) tarkoitettuisa ammatillisissa oppilaitoksissa väliaikaisesti järjestettyyn ammatilliseen peruskoulutukseen sovelletaan myös tätä lakia.

#### 2 §

#### *Subde valtionosuuslakiin*

Sen lisäksi, mitä tässä laissa on säädetty ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista, sovelletaan kunnallisten oppilaitosten valtionosuuksiin ja -avustuksiin kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettua lakia (35/73) (*valtionosuuslaki*) 2 momentissa säädetyin poikkeuksin. Valtionosuuslakia sovelletaan myös yksityisten oppilaitosten valtionavustuksiin siten kuin tässä laissa säädetään.

Valtionosuuslain säännöksistä poiketaan seuraavasti:

1) valtionosuuslain 5 ja 14 a §:ää ei sovelleta tässä laissa tarkoitettuihin valtionosuuksiin ja -avustuksiin;

2) valtionosuutta ja -avustusta ei suoriteta valtionosuuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat oppilaitoksen tarvitseman tonttialueen hankinnasta, lukuun ottamatta maatalan ja harjoitusmetsän hankinnasta aiheutuvia kustannuksia;

3) valtionosuuslain 3 §:n 5 kohdasta poiketen kulutustarvikkeiden perusvarastojen hankinnasta aiheutuvat kustannukset luetaan käyttökustannuksiksi;

4) sen jälkeen, kun oppilaitoksen toiminta on aloitettu, käyttökustannuksiksi luetaan sellaiset valtionosuuslain 3 §:n 1—4 sekä 6 ja 7 kohdassa tarkoitetut kustannukset, joiden perusteena olevan hankkeen tai hankinnan kustannusarvio on enintään valtioneuvoston etukäteen vuosittain erityyppisiä oppilaitoksia sekä erikseen rakennustöitä ja hankintoja varten vahvistaman markkamäärän suuruinen;

5) valtionosuuslain 7 §:stä poiketen käyttökustannusten vähennykseksi ei lueta työtoiminnan tuloja, paitsi tämän lain 13 §:ssä tarkoitettussa väliaikaisessa ammatillisessa koulutuksessa, eikä oppilasmaksuja eikä myöskään rehtorien ja opettajien osalta saatuja korvauksia tapaturma- ja sairausvakuutuksen perusteella;

6) valtionosuuslain 31 §:stä poiketen valtionavustusta perustamiskustannuksiin myönnettäessä noudatetaan soveltuvin osin, mitä valtionosuuslain 3 luvussa säädetään perustamissuunnitelmasta, toteuttamisohjelmasta ja päätöksestä valtionosuuden suorittamisesta perustamiskustannuksiin;

7) valtionosuuslain 18 §:n säännöstä ei sovelleta tämän lain 13 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen ammatillisen koulutuksen valtionosuuteen ja -avustukseen eikä sen ennakkoihin; sekä

8) valtionosuuslain 24 §:stä poiketen ammatillinen oppilaitos saadaan siirtää valtioneuvoston luvalla uudelle ylläpitäjälle, joka jatkaa oppilaitoksen toimintaa ja joka ottaa vastatakseen aikaisemmalle ylläpitäjälle kuuluneet valtionosuuksista ja -avustuksista johtuneet velvoitteet.

### 3 §

#### *Valtionosuuden ja -avustuksen ehdot*

Valtionosuuden ja -avustuksen saamisen ehtona on:

1) että oppilaitos on saanut perustamisluvan sen mukaan kuin erikseen on säädetty;

2) että oppilaitos on todellisen ja jatkuvan koulutustarpeen vaatima;

3) että oppilaitosta ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;

4) että oppilaitoksen toiminta järjestetään niin kuin siitä on lailla tai sen nojalla asetuksella säädetty ja niiden nojalla määrätty; sekä

5) että oppilaitos täyttää lailla tai sen nojalla asetuksella säädettyt muut valtionosuuden ja -avustuksen ehdot.

## 2 luku

### **Ammatillista peruskoulutusta antavien kunnallisten oppilaitosten valtionosuudet**

#### 4 §

#### *Valtionosuus perustamiskustannuksiin*

Ammatillista peruskoulutusta antava kunnallinen oppilaitos saa valtionosuutta valtionosuuslain 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin (*laitehankinnat*) ja valtionosuuslain 3 §:n 1—4 sekä 6 ja 7 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin (*muut perustamiskustannukset*) kuntien kantokäytöksen mukaan seuraavasti:

| Kantokäytöksen luokka | Valtionosuus laitehankintoihin prosentteina | Valtionosuus muihin perustamiskustannuksiin prosentteina |
|-----------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| 1                     | 87                                          | 51                                                       |
| 2                     | 83                                          | 49                                                       |
| 3                     | 79                                          | 47                                                       |
| 4                     | 75                                          | 45                                                       |
| 5                     | 71                                          | 43                                                       |
| 6                     | 67                                          | 41                                                       |
| 7                     | 63                                          | 39                                                       |
| 8                     | 60                                          | 37                                                       |
| 9                     | 56                                          | 35                                                       |
| 10                    | 52                                          | 33                                                       |

Yhden kunnan ylläpitämälle oppilaitokselle valtionosuus perustamiskustannuksiin myönnetään kunnan kantokäytöksen mukaan. Kuntainliiton ylläpitämälle oppilaitokselle valtionosuus perustamiskustannuksiin myönnetään kunkin kunnan osuuteen tämän kunnan kantokäytöksen mukaan, ja kunnan osuudeksi oppilaitoksen perustamiskustannuksista katsotaan kunnasta todennäköisesti tulevien oppilaiden

määrän osuus oppilaitoksen koko oppilasmäärästä.

Perustamiskustannuksiin myönnettävän valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että oppilaitos on saanut opetusministeriöltä luvan perustamiskustannuksia aiheuttavaan toimenpiteeseen.

### 5 §

#### *Valtionosuuteen oikeuttavat käyttökustannukset*

Ammatillista peruskoulutusta antava kunnallinen oppilaitos saa valtionosuutta käyttökustannuksiin, joiksi luetaan:

1) rehtorien ja opettajien palkkoja sekä niistä meneviä työnantajan sosiaaliturvamaksuja ja eläkevakuutusmaksuja likimäärin vastaava rahamäärä, joka määräytyy asetuksella säädettävien laskennallisten perusteiden mukaan;

2) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan oppilaille maksuttoman päivittaisen koulukuljetuksen järjestämisestä ja koulumatkasta suoritetusta korvauksesta aiheutuvat kustannukset;

3) ammattikasvatushallituksen hyväksymästä oppilasasuntolasta aiheutuvat kustannukset;

4) oppilaitoksen huonetilojen vuokrista ja vuokra-arvoista aiheutuvat kustannukset;

5) muut oppilaitoksen käyttömenot, joihin ei kuitenkaan lueta työtoiminnasta aiheutuvia erillisiä palkkauskustannuksia, raaka- ja työainekustannuksia eikä lautakuntien, johtokuntien tai vastaavien hallintoelinten jäsenille maksettavia palkkioita ja muita korvauksia.

Valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääräisten kustannusten perusteella ne yleiset perusteet, joiden mukaan ammattikasvatushallitus vahvistaa erityyppisiä oppilaitoksia tai tarvittaessa eri oppilaitoksia varten 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen käyttömenojen oppilasta kohti lasketun määrän. Jos kustannukset ovat olennaisesti muuttuneet siitä, minkä perusteella käyttömenojen oppilasta kohti laskettu määrä on vahvistettu, valtioneuvosto päättää niiden määrän tarkistamisesta.

### 6 §

#### *Valtionosuus käyttökustannuksiin*

Valtionosuus myönnetään oppilaitokselle kuntien kantokykyluokituksen mukaan seuraavasti:

#### **Kantokykyluokka**

|    |    |
|----|----|
| 1  | 87 |
| 2  | 83 |
| 3  | 79 |
| 4  | 75 |
| 5  | 71 |
| 6  | 67 |
| 7  | 63 |
| 8  | 60 |
| 9  | 56 |
| 10 | 52 |

#### **Valtionosuus prosentteina**

Yhden kunnan ylläpitämälle oppilaitokselle valtionosuus käyttökustannuksiin myönnetään kunnan kantokykyluokan mukaan. Jos oppilaitos on kuntainliiton ylläpitämä tai jos siinä on oppilaita eri kunnista, valtionosuus käyttökustannuksiin myönnetään oppilaiden kotikuntien kantokykyluokkien mukaan. Laskentaperusteena käytetään tällöin sitä, minkä verran oppilaita kustakin kunnasta on oppilaitoksessa kalenterivuoden aikana keskimäärin ollut.

### 3 luku

#### **Ammatillista peruskoulutusta antavien yksityisten oppilaitosten valtionavustukset**

### 7 §

#### *Valtionavustus perustamiskustannuksiin*

Ammatillista peruskoulutusta antava yksityinen oppilaitos voi harkinnan mukaan saada valtionavustusta 4 §:ssä tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin 33 prosenttia. Tätä suurempi valtionavustus voidaan myöntää erityisistä syistä valtion tulo- ja menoarvion rajoissa.

### 8 §

#### *Valtionavustus käyttökustannuksiin*

Ammatillista peruskoulutusta antava yksityinen oppilaitos saa valtionavustusta käyttökustannuksiin samojen perusteiden mukaan kuin vastaava kunnallinen oppilaitos saa 5 ja 6 §:ssä tarkoitettua valtionosuutta.

Jos yksityiseen oppilaitokseen sovelletaan eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annettua lakia (382/69), oppilaitoksen valtionavustuksesta vähennetään sanotun lain mukainen eläkekustannusosuus, joka lasketaan tämän lain 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rehtorien ja opettajien palkkoja likimäärin vastaavasta rahamäärästä.

## 9 §

*Valtionavustuksen enimmäismäärä*

Ammatillista peruskoulutusta antavan yksityisen oppilaitoksen valtionavustus ei saa ylittää 87:ää prosenttia oppilaitoksen todellisten 5 §:n 1 momentissa tarkoitettujen käyttökustannusten määrästä, josta on vähennetty työtoiminnan tulojen ja menojen välinen erotus sekä oppilaitoksen muut tulot.

## 10 §

*Kunnallisia oppilaitoksia koskevien säännösten soveltaminen*

Ammatillista peruskoulutusta antavan yksityisen oppilaitoksen valtionavustuksesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä vastaavien kunnallisten oppilaitosten valtionosuudesta on säädetty.

## 4 luku

*Valtionosuudet ja -avustukset muuhun ammatilliseen koulutukseen*

## 11 §

*Valtionavustus ammatillisille erikoisoppilaitoksille*

Erikoisalojen ammattikouluiksi, ammattiopilaskouluiksi ja ammattiopistoiksi sekä liikealan erikoisoppilaitoksiksi luettaville, valtioneuvoston päätöksellä määrätyille oppilaitoksille, jotka antavat pääasiassa ammatillista jatko- ja täydennyskoulutusta tai jotka antavat pääosin ylläpitäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista koulutusta, suoritetaan valtionavustusta seuraavasti:

1) oppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan myöntää valtionavustusta valtionosuuslain 3 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa; sekä

2) erikoisalojen ammattikoulun, ammattiopilaskoulun ja ammattiopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionavustusta 66 prosenttia ja liikealan erikoisoppilaitoksen ylläpitäjälle valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti 30—75 prosenttia tämän lain 5 §:n 1 momentin 1 ja 3—5 kohdassa tarkoitettuihin käyttökustannuksiin kouluruokailusta aiheutuvia kustannuksia lukuun ottamatta. Edellä 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuihin

käyttömenoihin myönnetään valtionavustusta kuitenkin todellisten kustannusten mukaan.

Opetusministeriö voi erityisestä syystä määrätä erikoisalojen ammattikoulun, ammattiopilaskoulun ja ammattiopiston käyttökustannuksiin myönnettävän valtionavustuksen pienemmäksi kuin 66 prosenttia, ei kuitenkaan pienemmäksi kuin 50 prosenttia.

## 12 §

*Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulutukseen*

Kunnallisen ja yksityisen ammatillista peruskoulutusta antavan oppilaitoksen järjestämään jatko- ja täydennyskoulutukseen suoritetaan valtionosuutta ja -avustusta seuraavasti:

1) kurssiosaston johtajan tai vastaavan palkoista sekä niistä menevistä työnantajan sosiaaliturvamaksuista ja eläkevakuutusmaksuista aiheutuviin kustannuksiin myönnetään valtionosuutta ja -avustusta samojen perusteiden mukaan kuin 5, 6 ja 8 §:ssä on säädetty; sekä

2) jatko- ja täydennyskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin voidaan myöntää valtionavustusta valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa. Valtionavustusta myönnettäessä otetaan huomioon oppilaitoksen sijaintikunnan kantokykyluokka.

Valtionavustukseen oikeuttaviksi kurssien kustannuksiksi luetaan kurssien järjestämisestä oppilaitokselle aiheutuvat kustannukset, joiden kurssipäivää tai -tuntia kohden lasketun määrän ammattikasvatushallitus vahvistaa etukäteen erityyppisiä kursseja varten tarpeellisiksi katsomiensa todennäköisten keskimääräisten kustannusten perusteella.

Mitä 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa on säädetty valtionavustuksesta jatko- ja täydennyskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin, sovelletaan myös ammatillisten erikoisoppilaitosten toimeenpanemien erillisten jatko- ja täydennyskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin. Valtionavustus voidaan myöntää kuitenkin enintään saman suuruisena kuin oppilaitos voi saada valtionavustusta 11 §:n mukaan.

## 13 §

*Valtionosuus ja -avustus väliaikaiseen ammatilliseen koulutukseen*

Ammatillisen oppilaitoksen ylläpitäjälle, joka valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mu-



kaisesti järjestää ammatillista peruskoulutusta väliaikaisesti, suoritetaan sen estämättä, mitä 3 §:n 4 kohdassa on säädetty, valtionosuutena tai -avustuksena yksinomaan tästä koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kokonaan seuraavasti:

1) 5 §:ssä tarkoitetut todelliset käyttökustannukset, joihin voidaan valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan lukea myös tästä koulutuksesta johtuvia 4 §:ssä tarkoitettuja perustamiskustannuksia; sekä

2) kustannukset niistä erikseen säädettyistä lisätyistä opintososiaalisista eduista, joita voidaan antaa väliaikaisessa ammatillisessa koulutuksessa olevalle oppilaalle.

Oppilaitoksen ylläpitäjälle, joka saa valtionosuutta tai -avustusta käyttökustannuksiin 1 momentin nojalla, ei suoriteta valtionosuutta tai -avustusta muulla perusteella.

Valtionosuuden ja -avustuksen ennakko suoritetaan hakemuksesta kuukausittain sitä mukaa kuin käyttökustannusten maksaminen edellyttää ja loppuerä jälkikäteen.

## 5 luku

### Oppilaan kotikunnan maksuosuudet ja korvaukset

#### 14 §

#### *Velvollisuus osallistua ammatillisten oppilaitosten kustannuksiin*

Oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan maksuosuuden kunnan tai kuntainliiton ylläpitämälle oppilaitokselle taikka korvauksen yksityiselle yhteisölle tai valtiolle oppilaasta, joka opiskelee muun kunnan tai kuntainliiton taikka yksityisen yhteisön tai valtion ylläpitämässä, ammatillista peruskoulusta antavassa oppilaitoksessa.

Kotikunta ei ole velvollinen osallistumaan 1 momentissa tarkoitettujen oppilaitosten järjestämästä jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin. Velvollisuus ei myöskään koske väliaikaisesta ammatillisesta koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia.

#### 15 §

#### *Maksuosuus kunnalliselle oppilaitokselle*

Oppilaan kotikunta suorittaa kunnallisen oppilaitoksen ylläpitäjälle maksuosuuden, jon-

ka oppilasta kohden lasketun määrän ammattikasvatushallitus määrää kuntien kantokäytöksen huomioon ottaen. Maksuosuus määräytyy oppilaitoksen edellä 5 §:ssä tarkoitettua valtionosuuteen oikeuttavista, oppilasta kohden lasketuista käyttökustannuksista. Käyttökustannuksista vähennetään ensin 6 §:n 2 momentin mukaan määräytyvät valtionosuudet sekä työtoiminnan tulojen ja menojen erotus samoin kuin oppilaitoksen saamat muut tulot.

Kunnat voivat sopia maksuosuuksien ennakoiden maksamisesta.

#### 16 §

#### *Korvaus yksityiselle oppilaitokselle*

Oppilaan kotikunta suorittaa korvauksen yksityisen oppilaitoksen ylläpitäjälle samojen perusteiden mukaan kuin se suorittaa maksuosuuden vastaavalle kunnallisen oppilaitoksen ylläpitäjälle.

Jos yksityisen oppilaitoksen todelliset 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut käyttökustannukset ovat pienemmät kuin samassa pykälässä tarkoitettut laskennalliset kustannukset, kunnan korvaus oppilaitoksen kustannuksiin lasketaan todellisista käyttökustannuksista.

Oppilaan kotikunnan tulee suorittaa 1 momentissa tarkoitettuihin korvauksiin ennakko- na ammattikasvatushallituksen maksamiin ennakoihin perustuen kaksi erää, joista ensimmäinen on maksettava helmikuussa ja toinen lokakuussa.

#### 17 §

#### *Korvaus valtiolle*

Oppilaan kotikunta suorittaa valtiolle oppilaskohtaisen korvauksen, jonka perusteet valtioneuvosto vahvistaa vuosittain valtion ammatillisten oppilaitosten keskimääräisten todennäköisten kustannusten pohjalta. Korvauksen perusteita vahvistettaessa otetaan huomioon valtion ammatillisten oppilaitosten vuotuiset kulusmenot sekä kone-, kalusto- ja laitehankinnoista aiheutuvat menot, joista vähennetään työtoiminnan tulot. Oppilasta kohden vahvistetuista menoista valtiolle kuuluviksi luetaan 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnan kantokäytöksen edellyttämä prosenttiosuus.

Oppilaan kotikunnan korvaus valtiolle suoritetaan kahdessa erässä, joista ensimmäinen on

maksettava toukokuussa ja toinen marraskuussa. Maksuerät on suoritettava muutoksenhausta huolimatta.

## 6 luku

### Erinäisiä säännöksiä

#### 18 §

##### *Oppilaan kotikunta*

Oppilaan kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jossa oppilaalla on väestökirjallaissa (141/69) tarkoitettu kotipaikka kunkin lukukauden alussa.

#### 19 §

##### *Valtion asianomainen viranomainen*

Valtionosuuslain tarkoittamana valtion asianomaisena viranomaisena toimii ammattikasvatushallitus. Valtionosuuslain 9, 10 ja 28 §:ssä tarkoitettu viranomainen on kuitenkin opetusministeriö ja valtionosuuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu viranomainen valtiovarainministeriö.

#### 20 §

##### *Yhteiset käyttökustannukset*

Jos ammatillinen oppilaitos toimii samassa kiinteistössä tai samoissa huonetiloissa toisen tässä laissa tarkoitetun oppilaitoksen taikka muun oppilaitoksen tai laitoksen kanssa, kunkin laitoksen käyttökustannuksiksi luetaan yksinomaan tästä laitoksesta johtuvat kustannukset. Yhteisistä kiinteistö- tai huoneistokustannuksista lasketaan kunkin laitoksen osuus sen ja koko kiinteistön tai huonetilojen pinta-alojen perusteella. Jos erityiset syyt sitä edellyttävät, voidaan jakoperusteena kuitenkin käyttää oppilasmääriä. Muut yhteiset käyttökustannukset jaetaan laitosten kesken niiden vuotuisia muita käyttökustannuksia vastaavassa suhteessa.

#### 21 §

##### *Valtionosuus ja -avustus uuden opetushenkilöstön palkkaamiseen*

Jos valtion tulo- ja menoarviossa on osoitettu uuden päätoimisen opetushenkilöstön enimmäismäärä, myönnetään valtionosuutta ja -avustusta uudesta opetushenkilöstöstä aiheutuviin kustannuksiin vain enimmäismäärän rajoissa.

## 22 §

### *Asetuksenantovaltuus*

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

## 23 §

### *Voimaantulo*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985.

Tällä lailla kumotaan:

1) eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista 31 päivänä joulukuuta 1975 annettu laki (1075/75) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen;

2) ammattioppilaitoksista 25 päivänä huhtikuuta 1958 annetun lain (184/58) 18, 20, 20 a, 25 ja 26 a §, sellaisina kuin niistä ovat 20 § 15 päivänä kesäkuuta 1961 annetussa laissa (314/61), 20 a § 2 päivänä heinäkuuta 1973 annetussa laissa (591/73) ja 26 a § 13 päivänä marraskuuta 1959 annetussa laissa (409/59);

3) teknillisistä oppilaitoksista 26 päivänä toukokuuta 1939 annetun lain (153/39) 4 §:n 1 momentti;

4) kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista 20 päivänä maaliskuuta 1970 annetun lain (234/70) 8 ja 10 §, näistä 8 § sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1980 annetussa laissa (461/80);

5) metsäoppilaitoksista 13 päivänä maaliskuuta 1964 annetun lain (141/64) 11, 11 a, 13—16 ja 19 a §, sellaisina kuin niistä ovat 11 a § 21 päivänä tammikuuta 1977 annetussa laissa (77/77) ja 19 a § 11 päivänä huhtikuuta 1979 annetussa laissa (410/79);

6) kunnallisesta kodinhoitoavusta 6 päivänä toukokuuta 1966 annetun lain (270/66) 18, 18 a ja 20 a §, sellaisina kuin niistä ovat 18 a § 18 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (1014/81) ja 20 a § 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (587/75); sekä

7) invalidien väliaikaisesta ammatillisesta peruskoulutuksesta 11 päivänä huhtikuuta 1979 annettu laki (411/79).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

## 24 §

### *Siirtymäsäännökset*

Tätä lakia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Valtionosuuk-

siin ja -avustuksiin, joita myönnetään ennen tämän lain voimaantuloa rakenteilla olevien laitosten perustamiskustannuksiin, ja sellaisen hankkeen perustamiskustannuksiin, jonka toteuttamisohjema on hyväksytty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä.

Edellä 17 §:ssä tarkoitettujen korvausten määrästä kunnat ovat velvollisia suorittamaan valtiolle 60 prosenttia vuonna 1985, 80 prosenttia vuonna 1986 ja 100 prosenttia vuodesta 1987.

## 2.

**Laki**

keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan keskiasteen koulutuksen kehittämisestä 16 päivänä kesäkuuta 1978 annetun lain (474/78) 10 § näin kuuluvaksi:

## 10 §

Milloin valtionosuutta tai -avustusta saavan oppilaitoksen toiminta on selvästi ristiriidassa 9 §:ssä säädettyssä kehittämisohjelmassa hyväksyttyjen tavoitteiden kanssa taikka milloin oppilaitos ei noudata kehittämisohjelmassa olevia tai sen perusteella annettuja, tämän lain toimeenpanoa tai oppilaitosten yhteistoimintaa koskevia määräyksiä, noudatetaan mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avus-

tuksista annetun lain 21 a §:ssä on säädetty. Valtionosuuden tai -avustuksen suorittamisen pidättämisestä tai keskeyttämisestä päättää ammatillisen oppilaitoksen osalta ammattikasvatushallitus ja lukion osalta kouluhallitus.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985.

## 3.

**Laki**

kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista 28 päivänä joulukuuta 1978 annetun lain (1112/78) 4 §:n 4 momentti, *muutetaan* 4 §:n 1 ja 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 3 momentti sekä 10 § sekä

*lisätään* 5 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 18 päivänä joulukuuta 1981 annetulla lailla (945/81), uusi 1 a kohta seuraavasti:

## 4 §

Kunta saa valtionosuutta 2 momentissa tarkoitettuihin peruskoulun lakisääteisten tehtävien hoitamisesta aiheutuviin käyttökustannuksiin kuntien kantokykyluokituksen mukaan seuraavasti:

| Kantokykyluokka | Valtionosuus prosentteina |
|-----------------|---------------------------|
| 1               | 87                        |
| 2               | 83                        |
| 3               | 79                        |

| Kantokykyluokka | Valtionosuus prosentteina |
|-----------------|---------------------------|
| 4               | 75                        |
| 5               | 71                        |
| 6               | 67                        |
| 7               | 63                        |
| 8               | 60                        |
| 9               | 56                        |
| 10              | 52                        |

Jos opettajan, rehtorin tai oppilaskodin hoitajan tehtävänä on koulussa tai oppilaskodissa valvoa ruokailua siihen itse osallistuen, eiateriaa katsota valtionosuuslain 7 §:n mukaiseksi luontoissuorituksiksi. Myöskään opettajien ja rehtorien osalta saatuja korvauksia tapaturma- ja sairausvakuutuksen perusteella ei lueta käyttökustannusten vähennykseksi.

### 5 §

Kunta saa valtionosuutta 2 momentissa tarkoitettuihin lukion säädettyjen tehtävien hoitamisesta aiheutuviin käyttökustannuksiin 4 §:n 1 momentin mukaisesti kantokykyluokasta riippuen 52—87 prosenttia, jos lukio täyttää säädetyt valtionosuuden ehdot.

Valtionosuuteen oikeuttaviksi lukion käyttökustannuksiksi luetaan:

1 a) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti oppilasasuntoloista sekä päiväkouluna toimivan lukion oppilaalle maksuttoman päivittäisen koulukuljetuksen järjestämisestä ja koulumatkasta suoritetusta korvauksesta aiheutuvat kustannukset;

### 8 §

Kunta saa valtionosuutta 4 §:n 1 momentin mukaisesti kunnan kantokykyluokasta riippuen 52—87 prosenttia niihin kirjaston käyttö-

noihin, joiden kunnan asukasta kohti lasketun määrän valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääräisten kustannusten perusteella eri tyyppisiä kuntia varten. Milloin kustannustaso on olennaisesti muuttunut siitä tasosta, minkä perusteella käyttökustannusten asukasta kohti laskettu määrä on vahvistettu, valtioneuvosto tarkistaa niiden määrän kalenterivuoden päätyttyä kustannustason muutosta vastaavasti.

Kunnan kirjaston käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden määrä ei kuitenkaan saa ylittää 87:ää prosenttia valtionosuuteen oikeuttavien käyttömenojen määrästä.

### 10 §

Jos kunta tai kuntainliitto ylläpitää kirjastoa kunnan, kuntainliiton tai valtion omistamassa sairaalassa tai huoltolaitoksessa, myönnetään sille valtionosuutta 87 prosenttia niihin kirjaston käyttömenoihin, joiden hoitopaikkaa kohti lasketun määrän valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääräisten kustannusten perusteella. Näin laskettu valtionosuuden määrä ei kuitenkaan saa ylittää 87:ää prosenttia valtionosuuteen oikeuttavien käyttömenojen määrästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985, ja sitä sovelletaan sen voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin.

## 4.

## Laki

perus- ja keskiasteen koulutusta varten kunnille myönnettävistä lisäavustuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

### 1 §

Kunnille myönnetään lisäavustusta perus- ja keskiasteen koulutusta varten sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

### 2 §

Lisäavustusta myönnetään kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 1 §:ssä tarkoitettujen oppilaitosten, lukiolaissa ( / ) tarkoitettujen yksityisten

lukuioiden ja ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetussa laissa ( / ) tarkoitettujen ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten käyttökustannuksiin sekä niistä suoritettaviin maksuosuuksiin ja korvauksiin.

### 3 §

Lisäavustuksen saamisen edellytyksenä on, että vaikeassa taloudellisessa asemassa olevalle kunnalle koulumenoista aiheutuva taloudellinen rasitus tulisi muutoin kohtuullista ras-

kaammaksi. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain lisäävustuksen myöntämisperusteet.

#### 4 §

Lisäävustusta kunnan on haettava kustannusten syntymistä seuraavan kalenterivuoden kesäkuun loppuun mennessä. Lisäävustuksen myöntää opetusministeriö hankittuaan ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen lausunnot asiasta.

#### 5 §

Opetusministeriön 4 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

#### 6 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

#### 7 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985, ja sitä sovelletaan sen voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

## 5.

### Laki

#### ammattillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

#### *Yleisiä säännöksiä*

#### 1 §

Ammattillisten oppilaitosten oppilaille järjestetään tai annetaan eräitä opintososiaalisia etuja sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

#### 2 §

Tätä lakia sovelletaan kunnallisiin, yksityisiin ja valtion ammatillisiin oppilaitoksiin, joita tarkoitetaan ammattioppilaitoksista annetussa laissa (184/58), teknillisistä oppilaitoksista annetussa laissa (153/39), kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista annetussa laissa (234/70), merenkulkuoppilaitoksista annetussa laissa (397/75), maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetussa laissa (62/62), metsäoppilaitoksista annetussa laissa (141/64), sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta annetussa laissa (598/67) ja kunnallisesta kodinhoitoavusta annetussa laissa (270/66).

Tätä lakia ei sovelleta valtioneuvoston päätöksen mukaan erikoisalojen ammattikouluiksi, ammattioppilaskouluiksi ja ammattiopistoiksi tai liikealan erikoisoppilaitoksiksi luettaviin oppilaitoksiin. Myöskään ammatillista peruskoulutusta antavan oppilaitoksen järjestämään jatko- ja täydennyskoulutukseen ei tätä lakia sovelleta.

#### 3 §

Ammattillisen oppilaitoksen ylläpitäjän, joka valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti järjestää ammatillista peruskoulutusta väliaikaisesti, on järjestettävä tai annettava siihen osallistuvalla oppilaalla samat opintososiaaliset edut kuin muille ammatillisessa peruskoulutuksessa oleville oppilaille.

Väliaikaisessa ammatillisessa koulutuksessa olevalle oppilaalle, jonka päivittäinen koulunkäyntiaika tai sen ajankohta poikkeaa olennaisesti ja oppilaalle haitallisella tavalla pysyväksi tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvien oppilaiden koulunkäyntiajoista tai -ajankohdista, voidaan antaa lisättyjä opintososiaalisia etuja valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

#### *Oppilaiden opintososiaaliset edut*

#### 4 §

Opetus ammatillisessa oppilaitoksessa on oppilaalle maksuton.

Erityisestä syystä ammattikasvatushallitus voi kuitenkin antaa oppilaitokselle luvan periä oppilasmaksuja.

#### 5 §

Ammattillisen oppilaitoksen on järjestettävä oppilaalle jokaisena työpäivänä riittävä maksuton kouluateria.

## 6 §

Ammatillinen oppilaitos voi valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti järjestää oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen tai suorittaa koulumatkasta aiheutuvat kustannukset.

## 7 §

Asuminen ammattikasvatushallituksen hyväksymässä oppilasasuntolassa on oppilaalle maksuton.

*Erinäisiä säännöksiä*

## 8 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

## 9 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985.

Niissä oppilaitoksissa, joissa ei lain voimaantuloon mennessä ole järjestetty tai annettu tässä laissa tarkoitettuja opintososiaalisia etuja, tämän lain säännökset pannaan kuitenkin täytäntöön siten, että oppilasmaksut poistetaan ja oppilaille maksuton kouluateria järjestetään:

1) vuonna 1986 Lapin, Oulun, Vaasan, Keski-Suomen, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneissä sijaitsevista oppilaitoksista; sekä

2) vuonna 1987 muissa lääneissä sijaitsevista oppilaitoksista.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

## 6.

**Laki****lukion oppilaiden opintososiaalisista eduista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

## 1 §

Lukion oppilaille järjestetään tai annetaan eräitä opintososiaalisia etuja sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Lukiolla tarkoitetaan tässä laissa lukiolaissa ( / ) tarkoitettua kunnan lukiota ja yksityistä lukiota.

## 2 §

Opetus lukiossa on oppilaalle maksuton.

Erityisestä syystä kouluhallitus voi antaa lukiolle luvan periä oppilasmaksuja.

## 3 §

Lukion on järjestettävä oppilaalleen jokaisena työpäivänä riittävä maksuton kouluateria.

## 4 §

Lukio voi valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti järjestää oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen tai suorittaa koulumatkasta oppilaalle aiheutuvat kustannukset.

## 5 §

Asuminen oppilasasuntolassa on lukion oppilaille maksuton.

## 6 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

## 7 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985.

Niissä oppilaitoksissa, joissa ei lain voimaantuloon mennessä ole järjestetty tai annettu tässä laissa tarkoitettuja opintososiaalisia etuja, tämän lain säännökset pannaan kuitenkin täytäntöön siten, että oppilasmaksut poistetaan ja oppilaille maksuton kouluateria järjestetään:

1) vuonna 1986 Lapin, Oulun, Vaasan, Keski-Suomen, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneissä sijaitsevista oppilaitoksista; sekä

2) vuonna 1987 muissa lääneissä sijaitsevista oppilaitoksista.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

7.

**Laki****opettajankoulutuslain 8 ja 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä joulukuuta 1971 annetun opettajankoulutuslain (844/71) 8 §:n 3 momentti ja 9 §:n 2 momentti, näistä 9 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1981 annetussa laissa (783/81), näin kuuluviksi:

**8 §**

Opetus koulussa on oppilaalle maksuton. Peruskouluasteen oppilaille annetaan samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaille. Niin ikään koulun lukioasteen oppilaille järjestetään ja annetaan samat opintososiaaliset edut kuin kunnan lukion oppilaille.

**9 §**

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtion harjoittelukoulua käyvältä oppilaalta valtiolle korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökus-

tannuksista peruskoulun oppilasta kohti ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukion oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa. Jos oppilaan kotikunta ei ylläpidä lukiota, lasketaan kunnan korvaus valtiolle harjoittelukoulun sijaintikunnan ylläpitämän lukion edellä tarkoitetuista käyttökustannuksista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Edellä lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään ja annetaan alueellisesti samanaikaisesti kuin koulun sijaintikunnan lukion oppilaille.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8.

**Laki****Suomalais-venäläisestä koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Suomalais-venäläisestä koulusta 21 päivänä toukokuuta 1976 annetun lain (412/76) 8 §:n 1 ja 3 momentti ja 10 §, näistä 10 § sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1981 annetussa laissa (781/81), näin kuuluviksi:

**8 §**

Koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaalle opetus on maksutonta. Hänelle on muutoinkin järjestettävä ja annettava samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaalle lukuun ottamatta majoitusta. Peruskouluasteen oppilaalle voidaan kuitenkin tarpeen vaatiessa järjestää ilmainen majoitus koulun oppilasasuntolassa. Oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen koulu voi järjestää tai suorittaa koulumatkasta oppilaalle aiheutuvat kustannukset vain valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Opetus koulussa on lukioasteen oppilaalle

maksuton. Niin ikään koulun lukioasteen oppilaille järjestetään ja annetaan samat opintososiaaliset edut kuin kunnan lukion oppilaille.

**10 §**

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtiolle Suomalais-venäläistä koulua käyvältä oppilaasta korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökus-



tannuksista peruskoulun oppilasta kohti ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukion oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Edellä lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään ja annetaan kuitenkin vuoden 1987 alusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

## 9.

## Laki

**Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta 7 päivänä tammikuuta 1977 annetun lain (33/77) 8 §:n 1 ja 3 momentti ja 10 §, näistä 10 § sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1981 annetussa laissa (779/81), näin kuuluviksi:

### 8 §

Koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaalle opetus on maksutonta. Hänelle on muutoinkin järjestettävä ja annettava samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaalle lukuun ottamatta majoitusta. Oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen koulu voi järjestää tai suorittaa koulumatkasta oppilaalle aiheutuvat kustannukset vain valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

lua käyvästä oppilaasta korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukion oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

Opetus koulussa on lukioasteen oppilaalle maksuton. Niin ikään koulun lukioasteen oppilaille järjestetään ja annetaan samat opintososiaaliset edut kuin kunnan lukion oppilaille.

### 10 §

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtiolle Helsingin ranskalais-suomalaista kou-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Edellä lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettujen oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään ja annetaan kuitenkin vuoden 1987 alusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 1982

Tasavallan Presidentti  
MAUNO KOIVISTO

Opetusministeri Kalevi Kivistö

## 2.

**Laki**

keskiasteen koulutuksen kehittamisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan keskiasteen koulutuksen kehittamisestä 16 päivänä kesäkuuta 1978 annetun lain (474/78) 10 § näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki*

## 10 §.

Milloin valtionosuutta tai -avustusta saavan oppilaitoksen toiminta on selvästi ristiriidassa 9 §:ssä säädettyssä kehittämisohjelmassa hyväksytyjen tavoitteiden kanssa taikka milloin oppilaitos ei noudata kehittämisohjelmassa olevia tai sen perusteella annettuja, tämän lain toimeenpanoa tai oppilaitosten yhteistoimintaa koskevia määräyksiä, noudatetaan mitä eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista annetun lain (1075/75) 38 §:ssä on säädetty. Lukion valtionosuuden tai -avustuksen suorittamisen pidättämisestä tai keskeyttämisestä päättää kuitenkin kouluhallitus.

*Ehdotus*

## 10 §

Milloin valtionosuutta tai -avustusta saavan oppilaitoksen toiminta on selvästi ristiriidassa 9 §:ssä säädettyssä kehittämisohjelmassa hyväksytyjen tavoitteiden kanssa taikka milloin oppilaitos ei noudata kehittämisohjelmassa olevia tai sen perusteella annettuja, tämän lain toimeenpanoa tai oppilaitosten yhteistoimintaa koskevia määräyksiä, noudatetaan mitä *kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista* annetun lain 21 a §:ssä on säädetty. *Valtionosuuden tai -avustuksen suorittamisen pidättämisestä tai keskeyttämisestä päättää ammatillisen oppilaitoksen osalta ammattikasvatushallitus ja lukion osalta kouluhallitus.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-  
kuuta 1985.

## 3.

**Laki**

kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista 28 päivänä joulukuuta 1978 annetun lain (1112/78) 4 §:n 4 momentti, *muutetaan* 4 §:n 1 ja 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 ja 3 momentti sekä 10 § sekä

*lisätään* 5 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 18 päivänä joulukuuta 1981 annetulla lailla (945/81), uusi 1 a kohta seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

## 4 §.

Kunta saa valtionosuutta 2 momentissa tarkoitettuihin peruskoulun lakisääteisten tehtä-

*Ehdotus*

## 4 §

Kunta saa valtionosuutta 2 momentissa tarkoitettuihin peruskoulun lakisääteisten tehtä-

*Voimassa oleva laki*

vien hoitamisesta aiheutuviin käyttökustannuksiin kuntien kantokykyluokituksen mukaan seuraavasti:

| Kantokykyluokka | Valtionosuus prosentteina |
|-----------------|---------------------------|
| 1               | 86                        |
| 2               | 82                        |
| 3               | 78                        |
| 4               | 74                        |
| 5               | 70                        |
| 6               | 66                        |
| 7               | 62                        |
| 8               | 59                        |
| 9               | 55                        |
| 10              | 51                        |

*Ehdotus*

vien hoitamisesta aiheutuviin käyttökustannuksiin kuntien kantokykyluokituksen mukaan seuraavasti:

| Kantokykyluokka | Valtionosuus prosentteina |
|-----------------|---------------------------|
| 1               | 87                        |
| 2               | 83                        |
| 3               | 79                        |
| 4               | 75                        |
| 5               | 71                        |
| 6               | 67                        |
| 7               | 63                        |
| 8               | 60                        |
| 9               | 56                        |
| 10              | 52                        |

*Vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva 1 kantokykyluokkaan kuuluva kunta saa lisäavustusta 2 momentissa tarkoitettuihin menoihin, mikäli kunnalle koulumenoista aiheutuva rasitus muuten tulisi kohtuullista raskaammaksi. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain lisäavustuksen myöntämisperusteet.*

Jos opettajan, rehtorin tai asuntolanhoitajan tehtävänä on koulussa tai oppilasasuntolassa valvoa ruokailua siihen itse osallistuen, ei ateriaa katsota valtionosuuslain 7 §:n mukaiseksi luontoissuorituksiksi. Myöskään opettajien ja rehtorien osalta saatuja korvauksia tapaturma- ja sairausvakuutuksen perusteella ei lueta käyttökustannusten vähennykseksi.

(4 mom. kumotaan)

Jos opettajan, rehtorin tai oppilaskodinhoitajan tehtävänä on koulussa tai oppilaskodissa valvoa ruokailua siihen itse osallistuen, ei ateriaa katsota valtionosuuslain 7 §:n mukaiseksi luontoissuorituksiksi. Myöskään opettajien ja rehtorien osalta saatuja korvauksia tapaturma- ja sairausvakuutuksen perusteella ei lueta käyttökustannusten vähennykseksi.

**5 §.**

Kunta saa valtionosuutta 2 momentissa tarkoitettuihin lukion säädettyjen tehtävien hoitamisesta aiheutuviin käyttökustannuksiin 4 §:n 1 momentin mukaisesti kantokykyluokasta riippuen 51—86 prosenttia, jos lukio täyttää säädetyt valtionavun ehdot.

Valtionosuuteen oikeuttaviksi lukion käyttökustannuksiksi luetaan:

**5 §**

Kunta saa valtionosuutta 2 momentissa tarkoitettuihin lukion säädettyjen tehtävien hoitamisesta aiheutuviin käyttökustannuksiin 4 §:n 1 momentin mukaisesti kantokykyluokasta riippuen 52—87 prosenttia, jos lukio täyttää säädetyt valtionosuuden ehdot.

Valtionosuuteen oikeuttaviksi lukion käyttökustannuksiksi luetaan:

1 a) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti oppilasasuntoloista sekä päiväkouluna toimivan lukion oppilaalle maksuttoman päivittäisen koulukuljetuksen järjestämisestä ja koulumatkasta suoritetusta korvauksesta aiheutuvat kustannukset;

*Voimassa oleva laki*

## 8 §.

Kunta saa valtionosuutta 4 §:n 1 momentin mukaisesti kunnan kantokykyluokasta riippuen 51—86 prosenttia niihin kirjaston käyttömenoihin, joiden kunnan asukasta kohti lasketun määrän valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääraisten kustannusten perusteella eri tyyppisiä kuntia varten. Milloin kustannustaso on olennaisesti muuttunut siitä tasosta, minkä perusteella käyttökustannusten asukasta kohti laskettu määrä on vahvistettu, valtioneuvosto tarkistaa niiden määrän kalenterivuoden päätyttyä kustannustason muutosta vastaavasti.

Kunnan kirjaston käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden määrä ei kuitenkaan saa ylittää 86 prosenttia valtionosuuteen oikeuttavien käyttömenojen määrästä.

## 10 §.

Jos kunta tai kuntainliitto ylläpitää kirjastoa kunnan, kuntainliiton tai valtion omistamassa sairaalassa tai huoltolaitoksessa, myönnetään sille valtionosuutta 86 prosenttia niihin kirjaston käyttömenoihin, joiden hoitopaikkaa kohti lasketun määrän valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääraisten kustannusten perusteella. Näin laskettu valtionosuuden määrä ei kuitenkaan saa ylittää 86 prosenttia valtionosuuteen oikeuttavien käyttömenojen määrästä.

7.

**Laki****opettajankoulutuslain 8 ja 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä joulukuuta 1971 annetun opettajankoulutuslain (844/71) 8 §:n 3 momentti ja 9 §:n 2 momentti, näistä 9 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1981 annetussa laissa (783/81), näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki*

## 8 §.

Harjoittelukoulun lukioasteen oppilaiden lu-

*Ehdotus*

## 8 §

Kunta saa valtionosuutta 4 §:n 1 momentin mukaisesti kunnan kantokykyluokasta riippuen 52—87 prosenttia niihin kirjaston käyttömenoihin, joiden kunnan asukasta kohti lasketun määrän valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääraisten kustannusten perusteella eri tyyppisiä kuntia varten. Milloin kustannustaso on olennaisesti muuttunut siitä tasosta, minkä perusteella käyttökustannusten asukasta kohti laskettu määrä on vahvistettu, valtioneuvosto tarkistaa niiden määrän kalenterivuoden päätyttyä kustannustason muutosta vastaavasti.

Kunnan kirjaston käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden määrä ei kuitenkaan saa ylittää 87:ää prosenttia valtionosuuteen oikeuttavien käyttömenojen määrästä.

## 10 §

Jos kunta tai kuntainliitto ylläpitää kirjastoa kunnan, kuntainliiton tai valtion omistamassa sairaalassa tai huoltolaitoksessa, myönnetään sille valtionosuutta 87 prosenttia niihin kirjaston käyttömenoihin, joiden hoitopaikkaa kohti lasketun määrän valtioneuvosto vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääraisten kustannusten perusteella. Näin laskettu valtionosuuden määrä ei kuitenkaan saa ylittää 87:ää prosenttia valtionosuuteen oikeuttavien käyttömenojen määrästä.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985, ja sitä sovelletaan sen voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin.*

*Ehdotus*

## 8 §

*Opetus koulussa on oppilaalle maksuton.*

*Voimassa oleva laki*

kukausmaksusta on voimassa, mitä valtion lukion lukukausimaksusta on säädetty. Peruskouluasteen oppilaille koulu on maksuton, ja heille annetaan muutoinkin samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaille.

## 9 §.

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtiolle harjoittelukoulun peruskouluasteella käyvästä oppilaasta korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

*Ehdotus*

Peruskouluasteen oppilaille annetaan samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaille. Niin ikään koulun lukioasteen oppilaille järjestetään ja annetaan samat opintosiaaliset edut kuin kunnan lukion oppilaille.

## 9 §

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtion harjoittelukoulua käyvästä oppilaasta valtiolle korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukion oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa. Jos oppilaan kotikunta ei ylläpidä lukiota, lasketaan kunnan korvaus valtiolle harjoittelukoulun sijaintikunnan ylläpitämän lukion edellä tarkoitetuista käyttökustannuksista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Edellä lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettut oppilaiden opintosiaaliset edut järjestetään ja annetaan alueellisesti samanaikaisesti kuin koulun sijaintikunnan lukion oppilaille.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8.

**Laki**

Suomalais-venäläisestä koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan Suomalais-venäläisestä koulusta 21 päivänä toukokuuta 1976 annetun lain (412/76) 8 §:n 1 ja 3 momentti ja 10 §, näistä 10 § sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1981 annetussa laissa (781/81), näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki*

## 8 §.

Koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaille opetus on maksutonta. Hänelle on muu-

*Ehdotus*

## 8 §

Koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaille opetus on maksutonta. Hänelle on muu-

*Voimassa oleva laki*

toinkin annettava samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaalle, ei kuitenkaan majoitusta, kyyditystä eikä avustusta kuljetus- ja saattokustannuksiin. Peruskouluasteen oppilaalle voidaan kuitenkin tarpeen vaatiessa järjestää ilmainen majoitus koulun oppilasasuntolassa.

---

Koulun lukioasteen oppilaiden lukukausimaksusta on voimassa, mitä valtion oppikoulun lukukausimaksusta on säädetty tai määrätty. Lukioasteen oppilaalla on oikeus osallistua peruskouluasteen oppilaille järjestettyyn kouluruokailuun suorittamalla maksu, jonka suuruuden kouluhallitus määrää kerran lukuvuodessa suoritteen omakustannusarvoa vastaavaksi.

## 10 §.

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtiolle Suomalais-venäläisen koulun peruskouluasteella käyvistä oppilaista korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

*Ehdotus*

toinkin järjestettävä ja annettava samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaalle lukuun ottamatta majoitusta. Peruskouluasteen oppilaalle voidaan kuitenkin tarpeen vaatiessa järjestää ilmainen majoitus koulun oppilasasuntolassa. Oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen koulu voi järjestää tai suorittaa koulumatkasta oppilaalle aiheutuvat kustannukset vain valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

---

Opetus koulussa on lukioasteen oppilaalle maksuton. Niin ikään koulun lukioasteen oppilaille järjestetään ja annetaan samat opintososiaaliset edut kuin kunnan lukion oppilaille.

## 10 §

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtiolle Suomalais-venäläistä koulua käyvistä oppilaista korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukion oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

---

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1985.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Edellä lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettut oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään ja annetaan kuitenkin vuoden 1987 alusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

---

9.

## Laki

Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 7 päivänä tammikuuta 1977 Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annetun lain (33/77) 8 §:n 1 ja 3 momentti ja 10 §, näistä 10 § sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1981 annetussa laissa (779/81), näin kuuluviksi:

### Voimassa oleva laki

#### 8 §.

Koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaalle opetus on maksutonta. Hänelle on muutoinkin annettava samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaalle, ei kuitenkaan majoitusta, kyyditystä eikä avustusta kuljetus- ja saatto-kustannuksiin.

Koulun lukioasteen oppilaiden lukukausimaksusta on voimassa, mitä valtion oppikoulun lukukausimaksusta on säädetty tai määrätty. Lukioasteen oppilailla on oikeus osallistua peruskouluasteen oppilaille järjestettyyn kouluruokailuun suorittamalla maksu, jonka suuruuden kouluhallitus määrää kerran lukuvuodessa suoritteen omakustannusarvoa vastaavaksi.

#### 10 §.

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa on velvollinen suorittamaan valtiolle Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun peruskouluasteella käyvistä oppilaista korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

### Ehdotus

#### 8 §

Koulun esiluokan ja peruskouluasteen oppilaalle opetus on maksutonta. Hänelle on muutoinkin järjestettävä ja annettava samat edut kuin kunnan peruskoulun oppilaalle lukuun ottamatta majoitusta. Oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen koulu voi järjestää tai suorittaa koulumatkasta oppilaalle aiheutuvat kustannukset vain valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Opetus koulussa on lukioasteen oppilaalle maksuton. Niin ikään koulun lukioasteen oppilaille järjestetään ja annetaan samat opinto-sosiaaliset edut kuin kunnan lukion oppilaille.

#### 10 §

Kunta, jossa oppilaalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka kunkin lukukauden alussa, on velvollinen suorittamaan valtiolle Helsingin ranskalais-suomalaista koulua käyvistä oppilaista korvauksen, joka vastaa kunnan osuutta keskimääräisistä kunnan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain (1112/78) 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista peruskoulun oppilasta kohti ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukion oppilasta kohti asianomaisessa kunnassa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Edellä lain 8



*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

*§:n 3 momentissa tarkoitetut oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään ja annetaan kuitenkin vuoden 1987 alusta.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.*

---

